

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest egyetem-utca 4-ik szám.)

ségre emelte nevét, minővel Miczkiewicz óta lengyel költő alig dicsekedhetett.

A közönség elismerése annyira fölvilágosította a költő alkotó erejét, hogy ezentúl az irodalmi művek egész özönével árasztá el nemzetét. És ha már rendkívüli termékenysége is bámulatra kényszerítö vala, mennyivel inkább még az a sokoldalúság, melyben irodalmi talentumát érvényesíté. Művei közt nagy számmal voltak történeti regények, erkölcsi, humoros, népies és irányelbeszélések, költemények, színművek, nevezetesen tragédiák, néprajzok, történelmi, régészeti, ikonografikus munkák. E mellett szorgalmas munkatársa volt a kitünőbb szemléknek, folyóiratoknak, hírlapoknak, melyekben számos tudományos dolgozata jelent meg.

1859-ben Varsóban átvette a «Napilap» szerkesztését, mely kezében «Gazetta Polska» névvel Lengyelország legerterjedtebb lapja lön.

Az 1863-iki fölkelés szerencsétlen vége után menekülni lön kénytelen honából s Drezdában telepedett meg, a honnan nagy utazásokat tett Európa csaknem valamennyi államában. E mellett folyton jelentek meg tollából a legjelesebb dolgozatok, melyek között legnevezetesebbek a «Régi mese», «Névtelen», «Irodanyó», «Zsidó», «Mi és ők», «Koszel grófnő», «Beszély Korcsakov Ivánról és a szép Mencsikónéról», «Morituri» címűek, mely utóbbi magyar nyelven is megjelent. «Az öreg Fabliau» című regényét pedig páratlannak ismeri el még a francia irodalom is.

Beszélyeinek száma meghaladja a 480-at, összegyűjtött művei pedig ugyanannyi kötetet. Midőn féléves jubileumát ünnepelték, barátai megkisérlették leírni irodalmi munkáinak cizmeit. Nyolcz méter hosszú papírszalag kellett csak a névlajstrom számára, melyet ott őriznek Krakó város könyvtárában.

Több barátjával nem rég alapított egy irodalmi társaságot, melynek czélja a lengyel népnek jó könyvekkel ellátása volt. A vállalat «Az anya» czim alatt indult meg Lembergben s már is érezní jótékony hatását.

Kraszevszki 1871 óta évenként 24 kötetet ad ki műveiből. Elméje, daczára a vállalt nyomó hetven évnek, misem vesztett ruganyosságából, kedélye a régi s munkakedve és ereje olyan, mint akár pályája kezdetén. Szépirodalmi munkássága mellett állandó dolgozótársa nemcsak több lengyel lapnak, hanem francia és német folyóiratoknak is, mely nyelveken úgy ír és beszél, mintha anyanyelve volna mindenik. Ugyanegy időben ir szépirodalmi dolgozatokat, történelmi tanulmányokat, aesthetikai és kritikai közleményeket, lyrai, epikai és drámai költeményeket, népszerű munkákat, gyorsan és a mellett mégis választékosan. De e mellett van érkezése a zenére, a metszésre, a rajzra, s hogy ebben sem közönséges színvonalon áll, mutatja az, hogy több művéhez maga rajzolta az illusztrációkat.

Ezt a csodálatos termékenységi elmét, ezt a valóságos tüneményt, kihez ez idő szerint legfeljebb tán a mi Jókaink hasonlítható, — ezt kárhoztatja most téltenségre, vagy legalább munkásságában megbénítja a mindenüvé befurakodó — politika. Reméljük azonban, hogy nem sok időre, s a költő csakhamar vissza lesz adva a világnak, melynek oly nagy joga van hozzá.

NYÁRI KÉP.

Sárguló kalászkok árja
Földfelé hajolva várja
Hegy mögül a napsugárt.
Szárnyra fél a kis pacsirta,
A ki békén lakta, birta,
Eddig a hullámos árt.

A magasba fenn lebegve
— Égbe búsan, ha lehetne —
Zengi búsan szép dalát.
S mintha csengők csengene
Mennyben, s úgy szállna az ének
Le a földre csapva át.

Szép tavasz nyílt
Nem régen itt.
Nőtt a vetés
Szép zölden, és
Hűvös árnya rám hajolt.
Raktam fészket, —
S a mint kész lett'
Bele ültem,
Úgy örültem.
Oly meleg és puha volt.

Nem sokára
Öröm vára.
Fészkekben im,
Kicsinyeim
Csövegését hallhatam.
Mind nagyobbra
Nőtt fel bokra
Zöldvetésnek,
És a fészket
Mind szebben mosolyga rám.

Jó idő lett,
Nagyra nőttek
A kalászkok.
És ki szállott
Fészkeiből a legnagyobb.
Kicsi szárnya
Birta már a
Repülést, — de
Még fészkebe
Vissza-visszaszáhajtott.

Többi is mind
Már ide kint
Repked, s várja
Hogy kis szárnya
Nőjön, és erősödjék.
De a fészket
Még nem késznek
Messe hagygni.
Vágy-e, vagy mi,
Visszatartja őket még.

S míg dalát így zengve mondja,
Jön az aratók csoportja.
Látja őket, és remeg.
Száll alább le, int szépen
Fiait: legyenek készen.
S meglapul a kis sereg.

Kasza villan, vég subintva.
A kalász dől rendre, mintha
Lábán sem állt volna!
Kéve mellé fekszik,
Estve már csak tarló lesz itt.
Fészek és kalász oda.

Eltekint még egyszer arra,
Hova nem rég fészket rakta.
S látja már csak hült helyét.
Néz, tekinget, s veszi észre,
Hogy amott a mohar-szélbe
Ülnek ők mind szerteszét.

Búcsudalt zeng: «Hej kalászkok!
Kasza, sarló vár reátok.
S földre hull szép fejetek!
Óva, védve kik felettem
Álltatok hűn, vész- s melegben.
Válunk... Isten veletek!»

DÖMÉNY JÓZSEF.

HADAS BALÁZS UR.

ELŐTÉP.

Irta SZIVÓS BÉLA.

«Mennyi nemes hantak vagynak még néma homályba
Zárva, kiket múltán hantjára vehetne Homéros!»

Ki hallotta valaha híret tekintetes, nemes,
nemzetes és vitézlő Hadas Balázs urnak?

Senki.

Senki? — Nem csoda, mert biz az ő emléketét a feledés vastag fedője takarja, s hasztalan is kutatnánk föl mindenkor és nyelvű krónikát, egyikben sem akadnánk rá az ő nevére.

Pedig lám azt mondja a költő:

«A derék nem fél az idők mohától,
A koporsóból kitör és eget kér.»

Jó Balázs bátyánkra, haj! hiába mondja; mert ő, s az ő dereksége nem tör át a megese-repesedett szikes hantokon, melyek alatt hősi esztendői nyugosznak, — nem kér babért, sem más ilyes exotikus koszorút, — meglegszik azzal a néhány szál, ezüstszinű sovány sziki füvel, melyet kopár sirhalmán meg-megrezget a szél.

De nem így volna mindez, ha Balázs ur más korszakban születik: a lovagok korában, a keresztes hadjáratok idejében, vagy a kuru-czvilágban! Bezzeg ismeretes volna akkor az ő neve, s száz meg száz ének zengene hősi tetteit, Portugal nyugati partjaitól addig, hol csak bal-lada, románca megterem.

De hát hiába! az volt szerencsétlensége, hogy a sors későn találta őt fölléptetni a világ színpadára, akkor, midőn a lovagokat, hívőket és hitetleneket, labanczokat és egyebeket, kik-kel kedvére viaskodhatott volna, — rég lelép-tette onnan.

Mert hát, hogy megmondjuk: Balázs ur szerföltött harcziás természetű férfiú vala, — olyan, hogy még szülővárosában is szörnyűkőd-tek rajta, — hol pedig az ősk hős érényei máig is buja virágzásnak örvendenek, mint ezt minden vasárnap tíz-tizenöt bevert fej, napnál világosabban bizonyítja.

Hja, de hát mit tehetett ily roppant erény-nyel, békés, vénasszonyoknak való korszakban?

Sem háboru, sem ehhez hasonló, a hol fogni vagy ütni lehetne! Hasztalan élt az ország legverekedőbb népe között, hiába villogott a vas-villa, kongott az ölmos bot és fokos naponta a kemény koponyákon, hiába állott a «hidvég» a «szikszél»-el meg az «épart»-tal, a Dörgök, Bézék és Vágók «had»-a egymással örökös há-boruban: őt nem támadta meg senki. Még a háza is a gypszezen állott, egy semleges terri-torium kellő közepén. Azonkívül óriási, csont-os, izomtól duzzadó öles termete, roppant csontu állkapczája, szuró, nyugtalan szürke szemei, mindenkinek elvették a kedvét bele-kötni. Különben is a népség bizonyos hagyom-ánys tisztelettel viseltetett személye iránt, mert tudta mind, hogy Balázs ur azon jeles vitéz hadnagyok egyikének ivadéka, kik őseiket a Bocska diadalmas csatáiban vezették.

De még a vadállat sem állott vele harc-zot. Egyszer a Hortobágyról egy vad bikát haj-tottak be a városház udvarába; de a mint az akolba be akarták rekeszteni, bős dühében neki fordult a hajtóknak s többet erősen megöklelt közülök. Balázs ur épen a legnagyobb lármára érkezett, midőn a szétzavart népség pányvák után szaladgált, a bika pedig végkép neki dühödvé, fölfele tartott farkkal és fejével szágul-dott bömbölve, körben az udvarban, időről-időre nagy esomó port és gatz szórva szarvaival a levegőbe.

E látványra Balázs ur pillanatig kövülve állt a gyönyörtől. Most akadt «emberére» gon-dolá. Azzal letette a markában levő súlyos fo-kost, pisztolyait, mikkel zsebe mindig tele volt, kiszedte, s nyugodtan lerakta a folyosó parká-nyára, s azzal pusztá kézzel megindult a dühöngő állat ellen.

A bika megpillantván hatalmas ellenfelét, nyargalását abba hagyta s egy kurtát bódülve, véres szemeivel mereven nézett Balázs urra.

Balázs ur lassan, mondhatatlan méltósággal közeledett feléje. Ruhája újját majd széptrepsz-tették a feszülő kötélserű izmok, roppant áll-kapcsai előre toltultak, szürke szemeiből bántó, szuró sugarak cikáztak.

«Kutya!» — ordítá az elbámult bika elé

érve borzasztó hangján, s kapásra emelte izso-nyu markait, — «hadd látom, mit tudsz, na!»

De a bika, mintha valami varázs érte volna, lassan leeresztette fejét, nagyot fújt a porba, s szép csöndesen megfordulva, behallagott aklába.

«Gyalázatos!» — morgá Balázs ur megve-tően s nagyot rugott a visszavonuló állaton.

Semmikép sem találván tehát harcziás haj-lamainak megfelelő terepment, legalább némi kárpótlásul nagy mennyiségű s minden fajtájú fegyvert szedett össze, s ezek rendezgetésével, próbálgatásával töltötte idejének nagy részét.

Más dolga ugy sem volt. Gazdálkodott ugyan, de ez alatt világrt sem kell egyebet érteni, mint hogy kijárt a tanyájára káromkodni.

Olvasni sem olvasott. Minek? Könyv s más efféle papnak meg tubákos tudákosnak való: hadd olvassa, ha szereti! Balázs urnak semmi kifogása ellene.

Egyik-másik hasonszörű nemes urhoz, meg estenden a városházához el-eljárógatott ugyan néha «tanyázi», de szerfelett könnyen fellobbanván minden kicsinysegen, igen gyakran duzzogva száműzte magát e körökből is, kivonult tanyájára, mely a hortobágyi pusztá szélén fe-küdt, s ott maradt, míg csak haragja végkép el nem füstölgött, a mi pedig nem egyhamar szo-kott megtörténni.

Ilyenformán csakugyan nem maradt egyéb vigasztalása mint fegyverei, s a soha ki nem alvó remény, hogy azoknak, s különösen amaz, egyik harczos öséről rámaradt széles rezes pal-osnak, előbb-utóbb, valamely dicső alkalom-mal, még hasznát veheti. De bizony hiába várt; mert ha mutatkozott is élete folyamán egy-egy kis alkalom hősi tettekre, ez is mind csak olyan volt, mint mikor a szükség és unalom az orosz-lánt egerészni kényszeríti. Sőt rendszeren még e kicsinysegek is a kivétel pillanatában csalóka semmisséggé zsugorodtak össze, s csak keservét nevelték jó Balázs urnak.

Egyszer a csókák rendkívül rákaptak Ba-lázs ur szülővárosában a toronyra, a mennyiben tán még a hetedik határból is odajárt vala-mennyi költeni.

Ez ugyan még magában véve nem lett volna valami nagy veszedelem, hanem az már aztán komoly baj volt, hogy ezek a gonosz ma-darak minduntalan rászállottak az óramutatóra s lenyomták. Hiába igyekezett a szerencsétlen óramutató fölfelé: a IX-nél soha sem tudott fel-jebb vergődni, már akkor 2—3 csóka a szárára ült, sőt még éjjel is rajta hált egynehány, minél-fogva nem csoda, ha az óra, mind éjjel, mind nappal, — daczára hogy szorgalmasan járt, — mindig 3 negyedet mutatott IX-re.

Szerföltött búsitotta e dolog a nemes taná-csot, korántsem azért pedig, mintha ott vala-kinek valami nagy gondja lett volna az óra járására, hanem azért, mert a keresztilutazó falusiak előtt ez a körülmény fölötte csorbitotta a város becsületét; hogy ne, mikor jövet-men-et, délelőtt, délután, mindig 3 negyed IX-re! S ha a megvasvillázástól nem félnek: kétségkívül ki is gunyolják a nemes várost órástól együtt, s csakis ez az üdvös félelem szorította belejük a csufolodást, míg a város határain belül voltak; de bezzeg aztán, mikor haza értek, annál jobban kihúzták otthon a dugóját, s járta az óra ma-gasztalása ugyancsak, még nótát is költöttek rá.

Fülsébe jutott ez a nemes tanácsnak, mely is nagy busulásnak eredt miatta. Még Galuska Pista cigány kovács is, a ki rég idők óta földirek-tora volt e jeles órának, midőn látta, hogy hiába kenegeti bőven hajjál, hiába köt még néhány téglát a koloncra, hiába reszelget körül a ke-rekeket, hasztalan igazgatja meg minden reggel a mutatókat: mégis csak 3 negyed IX-re; any-nyira elkecseregett, hogy egyszer csak beadta

lemondását. Őt — ugymond — ne csufolja senki, mert főképp csak őt éri a szó és gyalázat, az ő becsületében esik nagy csorba. Azt pedig ugyan senki fia ne becsümelje, nem azért volt ő 12 esz-tendeig regement kovácsa! Inkább lemondá hiva-talról. Le ő! És szent, hogy szavának áll e szilárd jellemű férfiú, s csakis nemzetes hadnagy uram eme varázserejű mondata: «olyan tizenkettőt vágatok rád gazember, hogy huszonnégyszer sem adnád, csak ott hagyd azt az órát!» — birta művészüket arra a nemes elhatározásra, hogy ezután se vegye le gondoskodó kezeit a sze-rencsétlen óráról. Hasztalan! azért mégis min-dig csak 3 negyed IX-et mutatott.

Borzasztó állapot! Mit kellene vele tenni? Megpróbáltak mindent. Bedugdostak min-den lyukat, befőtöztak minden nyílást, hogy a csókák be ne tudjanak fészkeikhez jutni. Mind hiába! Akkor meg kívül raktak fészket a cif-rázatok közé, s a szellős helyen még vigabban költöttek. Töröket raktak ki, cigány asszony-nyal vesztő szert főzettek. Ez se használt. A törbe nem ment a csóka, a szertől pedig csak a pap tarka macskája halálozott meg, s az óra továbbra is csak 3 negyedet mutatott IX-re!

Galuska majd felakasztotta magát keservé-ben, s ebbeli szándékától csakis egy újabb «tizenkettő» ígérete birta visszatartóztatni. A nemes tanács is végkép fejét vesztette, s kik a legszövevényesebb határpörökben s más fur-fangosnál furfangosabb ügyekben mindenha salamoni bölcseséget tanusítottak, — a csókák-kal szemben nem tudtak semmit tenni s keserű gondolataikon csak egy-egy hatalmas károm-kodással enyhítettek annyit a mennyit.

Épen ilyes keserű gondolatok közt ültek egy nap együtt a város atyái a tanácsházban, pipaszó mellett morfondírozván a fatális állapot fölött, midőn a hadnagy (ez volt azon időkben ott a város fejének a czime) — egyszerre csak nagyot rug az asztallábon, s örömtelten felkiált:

— Ne neked csóka! Két hét mulva kíván-ságul sem láttok, komám, egy fiát sem! Hiszen ha Balázst neki eresztjük, kilövéldözi az mind egy lábíg.

— Az Istég ucsese! kiálta fel egyhangulag a tisztes gyülekezet, — ejnye, de okos gondolat, — hogy eszünkbe is nem tudott eddig jutni! — Tudjátok, hogy csináljuk? Hát ugy, hogy tegyük meg Balázst kurátorának, majd kilövi az akkor még a szárnyas eget is.

— Jó lesz, csupa jó lesz! — zengé a gyülekezet, — hát tegyük meg kurátornak, Csuri Sándor pajtás meg majd lemond addig a tisztességről. Hiszen Balázs ugy sem maradna meg két hétnél tovább semmiféle hivatalban a világon: az alatt meg kipusztítja a csókát.

— De hol a mennykőben keritjük most elő? Hogy a tavaszon a szalmáját felgyújtották, mérgében ki vette magát a tanyájára, azóta ott van, s nincs az a hatalom, a melyik most onnan haza vegye. Az egész nyáron szinét sem láttuk itthon, nem is hinném, hogy haza kerül-jön, míg a mérgét ki nem fujja.

— Szavát ne felejtse, komám, — vág közbe Bézi András uram, a Balázs ur harmadik szomszédja, — nyilván haza jött Balázs szom-széd az éjszaka, mert ma reggel nagy lövöl-dőzést hallottam a portáján, azt mondom: a puszkáját tisztogatta.

Már akkor hazajött! Annál jobb. Gyer-tek le hozzá, keressük meg, s majd ital közben eligazítsuk a dolgot.

— Jó lesz, menjünk! S a nemes társaság már épen kászolódni kezdett, midőn Balázs ur nagy sarkantyú-pengés közben, szokatlan derült arczczal, ime beállit:

— Adjon Isten jó szerencsét! No, hogy vagytok hē! Széjlyel nézek már köztetek. Szer-

vusz Jakab! nem került még padlásra a bőrdő? Hát Simon koma hol van, tán már megint asz-talhoz kötötte az asszonyt!

— Az Isten hozott Balázs! Hol jártál, mi-kor az ég zengett? Biz az ember kívánságból sem látta már. Űj le na. Gyujts rá. Né, ehen a zsacsakó! — kinája hadnagy uram Balázs bá-tyánkat, ki ez alatt bele vágta magát egy szuette két karu székbe s végighasította sarkantyú-jával a padlóra tapadt piszokréteget. Bizony régen várunk már, s épen most is téged emle-ggettünk.

— Haj pajtások, egy kis sorom volt oda kinn. Az a kutyá Rác Miska tegnap éjszaka me-gint rá jött lóháton harmad magával a mar-hámra. Hanem észre vettem, s lóra magyar! Utána! Egész a Kadarcsig puszkátunk egymásra. Ki is löttem az egyik alól a lovat, hajnalban akadtam rá a sásban.

E sikerteljes fegyvertény emlékeztetere, rendkívüli meglegedés öntötte el Balázs ur széles arcát, s nyilván hazajövetelét is e siker-nek lehetett tulajdonítani. A hadnagy pedig el-érkezettnek látta már az időt a döntő rohamra, s meg is szólalt, miután pipáját kifujta volna:

— Hej Balázs testvér, te hát már csak dülrő jöttél volna valahogy, de mi nem tudom hogy leszünk itthon, még a város becsülete dol-gában is. Ehol, még ezeknek a hitvány falusiak-nak is felnyílt már a szemök, s maholnap fiúnk hallatára megcsufolják a várost.

— Micsoda falusiak? Miféle falusiak? Ki merné a várost nyelvére venni? — kiálta Ba-lázs ur sebzett orozslánként felpattanván széke-ből. — Hol van? Ki az? Hadd vágom gulyásos-nak az ebhitűt.

— Megállj hát na pajtás! Űj le, mind-járt elmondom, csak hallgass egy cseppet. Hát az a baj komám, hogy a csóka rákapott az óra-mutatóra, aztán mindig háromnegyedet mutat IX-re, ha nem VIII-at, de még csak a város czi-me-re is csuffá tették már. E miatt ér kisebbség bennünket. De a csókával sehogy sem birunk, azért te benned biznánk Balázs pajtás, ha a kurátorságot elvállalnád s ellövéldöznéd azt az átkozott férget.

— Meglesz! — itt a markom, — kiálta fel Balázs ur. — Ne busuljatok. Kiirtom, még a fajtáját is kipusztítom. Ide kell bizni! Mit? Még a cizmert is! Megállj!

— Bizony komám uram jól is cselekszi, — tódítaná a városgazda, ha a nemes buzgalmá-ban türelmetlen Balázs ur bele nem fojtaná a szót:

— Ne fecsegen kend! Ne oktasson engem senki. Majd tudom már én, mit csinálok. Holnap megtudjátok, kinek hívnak! Azzal fölkerelkedett s nagy robajjal lecsörtetett a lépcsőn.

(Folyt. köv.)

KÁRPÁTI KÉPEK.

Ha a gondviselés megtagadta hazánktól a hús tengeri vidékek enyhe klímáját, nagyon is bőven kárpótolt érte a vadregényes fenyvesek sötétzöld erdőkoszorúza vidékeivel. De a mely néptől a Tátrát tagadta meg a természet, azt nem kárpótolhatja semmi paradicsomi táj. Se-hol nem találod a fénynek és színek azt a tónusát, mely oly annyira lesújt és mégis annyira a szívhez szól. Sem a svájci havasok égbenyúló meredekjei, sem a skót vidékek búskomolyan mosolygó fiziognómiája, sem a dél himes irányai, sem az észak sötétpirosan ha-ragvó égája nem nyújthatnak fogalmat azokról a benyomásokról, melyek egy kárpáti táj lát-tára hozzák mozgásba kedélyünket. Ezeknek jellege egészen más, egészen eltérő valami.

Nem csoda, hogy a legkiválóbb turista-nép, melynek ideje és pénze is elég van rá, hogy a szórakozások e legnemesibék teljes szenve-

déllyel üzhesse — az angol, már rég kedven-
czévé avatta kirándulásában a magyar Kárpá-
tok s köztük különösen a Tátra hegy-völgyeit.
Mikor az idény beáll, s a nap forrón tűz a nagy
városok millió járókelőitől koptatott kövezeteire,
s megnépesülnek a várótermek s bőröndös,
plaid-es alakok tolonganak tarka egyvelegben
fél s alá: — akkor megindul a csatornán túl is
a népvándorlás, s görnyedő pénzváltók, mosoly-
góvázú hízott bankárok és családapák, selypítő
ladyk és missek, kezökben piros kötésű utika-
lazzal indulnak meg — nem csak Ostendebe,
Trouville-ba, Emsbe vagy Biaritzba, hanem —
Tátrafüredre is. Mert mióta a Kárpát-egylet
megalakult, áldásos működése abban nyilvánult
leghasznosabban, hogy nemcsak hozzáférhe-
tővé, de valóban kényelmessé is tette ma már
a megismerkedést azokkal a természeti kincsek-
kel és gazdag szépségekkel, melyek a kárpáti
vidékeken lépten-nyomon kínálkoznak az ide-
gen elé.

A tarpataki völgyben, zuhogó vizesékek és
szakadékos fenyvesek közepette, az ugynevezett
Tündérlak és Gondúzó mögött kezdődve, mind-
egyre törpülő erdőségen keresztül vezet az út a
Taréjkára, a tátrafüredi vendégházhoz egyik
legkedvesebb kirándulási helyére. Innen lassan
leereszkedve egyszerre csinos kis svájci lak
bukkan elő, mely természetes szikla-parkányon
feküve, terített vörös asztalaival hivogatólag
csalogatja a fáradt vándort magához. Ez a mai
számunkban látható Róza-menház, melyet
Györfy bárónéról, egyik legszorgalmasabb fürdő-
vendéglőről és a Kárpát-egylet érdekeit igazán szí-
vén hordozó honleányról neveztek így el.

A legszebb kilátás nyílik a Róza-men-
házról. Előttünk terül el a két tarpataki völgy,
s a két völgy között emelkedő közép gerincz
zord sziklatömbje, távol északon a kakasdi s lom-
nici csúcs, a kekes kődbe vesző Poprád-völgy,
tengerszemével, zubatagaival. A mintegy 4000
láb magasban, csodálatos módra, még mindenütt
lomblevelű fák, jávor-, éger-, nyír- és hársfa ki-
sérnek utunkban, sőt a gyönyörű és ritka cir-
bolya-fenyők is, finom, sűrű és hosszú tűlevelek-
kel gyakran gyönyörködtetik a természetkedve-

lőket. A kellemes lak jó
ételekkel és italokkal is
szolgál látogatóinak.

Ha a szemlélő betelt
már az elragadó látvány-
nyal, mely a természet
által mintegy kiszemelt
ponton elébe tárult, né-
hány kanyarulattal to-
vább leszállhat a völgybe,
s $\frac{1}{2}$ óra alatt padhoz ér,
melytől jobbra, kis tá-
volságra a nagy vizesesen
legeltetheti szemeit. Szá-
mos apró sziklatorkola-
tokon át már több 100
méter távolságról zuha-
tagszerűleg rohan lefelé
bőmbőlve a habzó Tar-
patak és nyaldossa kö-
rül magas völgyekből ön-
maga által lehömpölyge-
tett sziklatuskókat, míg
végre mintegy 13 méter
magas sziklafalról kétfelé
vált széles sugárban bal-
ra függőlegesen, jobbra
két ugrással veti magát a
mélybe, behintve kör-
nyékét finom permeteg-
gel. Van magasabb vize-
sés a Kárpátokban, de
ily pompást, külföldi uta-
zók is beismerik, hogy
sohasem láttak.

Néhány 100 lépéssel
tovább az ugynevezett
hosszu vizesést találjuk.
A patak itt mintegy 20
méterről szökik alá szá-
mos örvény karikát vetve,
melyeknek kristály-öblé-
ben a legkisebb kavics-
szem is tisztán kivehető.
Mindkét vizesés meden-
czéjében sajátos üst-

GABONACSÉPLÉS VILLAMFÉNY MELLETT.

szerű mélyedéseket fi-
gyeltek meg, melyek
mintha bele lennének
vágva az ősz-kőzetbe. Ezen
üstökben egy-egy na-
gyobbistább kisebbgöm-
bölű kődarabot leltek,
melyeknek a tavaszi bő
vizek lefolyása után min-
dig más helyzetük volt,
ugy hogy fordulniok kel-
lett. Rájöttek erről, hogy
a mélyedéseket több szá-
zad lefolyása alatt a nagy
kődarab kellett, hogy ki-
vájja. Ilyen mélyedések
Skóciában is több he-
lyütt találhatók s boszor-
lány-üstöknek nevezet-
nek.

Egyik legkiválóbb ter-
mészeti szépsége a kár-
páti vidékeknek a tenger-
szem is. Elátkozott ma-
gányban, hová csak sasok
s keselyűk járnak, s hol
rideg csönd és nyugalom
honol, találhatók ezek
leginkább. Kifolyásuk
nincs s ezért némelyiket
feneketlennek tartja a
nép, minthogy mélyse-
göket mindekké meg-
tározni nem sikerült. A
képzem benépesíti agy-
rémeivel a siri tájak
csöndjét s költött alako-
kat hoz kapcsolathá a
tengerszemek előállításá-
val. Mindenik tenger-
szemnek megvan a maga
titokzatos mondája, me-
lyet suttogva ad a szó-
beszéd szájról-szájra.

GABONACSÉPLÉS VILLAMFÉNY MELLETT.

A villamos világításnak egyik legújabb
alkalmazása a cséplésnél nagy előnyökkel van
összekötve.

Nyáron a gazda ideje igen szorgos, mentől
hamarabb el tudja végezni cséplését, annál elő-
nyösebb reá nézve, s nyereség minden munka-
óra, melyet meg tud takarítani. Kivált a magyar
gazdára nézve áll ez. Mi vagyunk egész Euró-
pában elől a piacon, s mentől hamarabb
jelenünk meg gabonánkkal, annál nagyobb
áron adhatunk túl rajta. Sokszor csak néhány
nap áll rendelkezésünkre, ha azokat elmulaszt-
juk, s hosszas esőzések következnek be, akkor,
kivált nem kellő számú cséplőgépekkel felsze-
relve, egész őszig is el kell várunk, míg gabo-
nánkat elcséplhetjük.

Minden arra szorít, hogy lehető gyorsan
dolgozzunk. A közönséges eljárás mellett azon-
ban nagyon lassu az eljárás. Egyrészt az em-
berek állnak ki a megerőltetett munkában. Reg-
gel négykor-ötör beállnak ugyan a dologba,
reggelire, délre és uzsonnára mégis eltölteneik
két órát, s mire a nap leáldozik, abba kell a
munkát hagyniok. Az időközi három pihenő
által sok erő pocéskoltatik el a gép részéről is.
De másrészt reggel, míg a gépet befűtik, átmele-
gitik, a vizet felforralják, ismét sok tüzelő és
munkaerő megy veszendőbe. Este pedig munka
végeztével a már kész gőzt kieresztik, a már
megforralt vizet hűlni hagyják.

A gép és munkások eme viszonyain egy-
szerre lehetne segíteni, ha egyhuzomban éjjel
és nappal lehetne cséplni, mint a hogy p. o.
a malmok is éjjel-nappal őrölnek. Ez azonfelül
annyiban is előnyös lenne a tulajdonosnak,
hogy előbb jelenhetné meg a piacon, s egy-
szersmind a gépeben fekvő kapitális többet
jővedelmezne, mert ha elvégezne a saját csé-
plését, cséplene ezután másnak berét.

Ezt azonban csak úgy lehetne megvalósi-
tani, ha megfelelő világosságot tudnánk csinálni
éjjel, s váltott munkásokkal dolgoznánk folyto-
nosan. Azonban a megfelelő világosság gerjesz-
tése szérükön igen nehéz. A petroleum, az

KÁRPÁTI KÉPEK: 1. A RÓZA-MENHÁZ TÁTRA-FÜRED MELLETT.

KÁRPÁTI KÉPEK: 2. TENGERSZEM.

olaj, a gyertya, a gáz mind oly természetűek, hogy könnyen történhetik szerencsétlenség. Egy kis vigyázatlanság, egy szikra esik a száraz szalma közé, s kigyul az egész kazal és elég menthetlenül az egész széri.

Ez ellen azonban biztosít az elektrikus lámpa. Ez nem gyújt. Ezt láthatni a kazal legfőtetjére, a hol legszárazabb, ezzel nem történhetik semmi baj. Nappali világosságot áraszt, a munkás egészen jól lát mellette, s nem kell semmitől tartania. Égésben tartása sem kerül, ugyszólván, semmibe. Maga a gőzgép, mely a cséplőt hajtja, ezt is mozgásban tartja.

Az elektromos lámpánál való cséplés kérdésével az országos magyar gazdasági egyesület is foglalkozott legközelebb, s a praktikus gazdák különösen arra fektettek súlyt, hogy ez az árpa- és repce-cséplésnél még nagyobb előnyöket nyújtana, mint a minőkent fentebb elsoroltunk. E két termés ugyanis nagy szárazság mellett, s mikor a nap erősen tűz, csak nagy nehezen verhető el. Az árpa török, a repce pereg. Az éjjeli hűvös lég mellett azonban mind a kettőt könnyen el lehet csépleni.

Ilyen a cséplésben alkalmas lámpákat a budapesti Ganz-gyár állít elő, mely elektrikus gyártmányai számára Bécsben és egész Ausztriában, sőt a tágabb értelemben vett külföldön is meghódította az egész piacot. A lámpa 2000 gyertya lángjának megfelelő világosságot ad, úgy, hogy az egész széri ragyogóan meg van általa világítva.

A gőzgép, midőn e lámpát is izzóan kell tartania, veszt valamit erejéből, de nem többet, mint egy lóerőt. S így vígan hajtja tovább a cséplőt. Egy ily villamos gépnek az ára 600 forint, a villamos lámpáé pedig 150 forint. Ehhez jön a vezetéki buzal, melynek méterje 60 kr. Valamint a szén gyertyácskák, melyekből naponta 1—2 méter eg el. Ezeknek ára körülbelül 1 frt méterenként.

A SZINÉRZÉK FEJLŐDÉSE AZ EMBERNÉL ÉS AZ ÁLLATNÁL.

Mióta ismeretes lett a tény, hogy az emberek egy része nem tud egyes színeket megkülönböztetni, s hogy pl. igen sokan vannak, a kik kék és zöld, vagy pedig vörös és sárga között különbséget tenni nem képesek, azóta sok kutatónak a szeme lett a színkérdés tisztázására fordítva, mitől függ ezen színérzéknek a kifejlődése vagy visszamaradása. Az ó-kori iratok tanulmányozása azon következtetésre engedte, hogy a régiek nem ismerték a kék színt, s Homér, a ki oly pontosan leír mindent, sehol nem említi az ég kék színét. Azután tovább kutattak a vad népeknél, s azt találták, hogy azok egy része is nagyon hátra van a színérzék dolgában, hogy csak a fejlődés és a civilizáció hozza magával a színek ismeretét.

De nem hiányoztak az ellenkező próbák sem. Akadtak tudósok, a kik figyelmüket a másik irányba fordították, s állításukban odáig mentek, hogy magoknál az állatoknál is felfedezni véltek bizonyos tehetőséget a színek megkülönböztetésére nézve.

A kutatók közül legelső sorban említjük meg Bert Pált, a híres párisi természettudóst, a ki Gambetta miniszteriumában a közkutatási tárczát viselte. Bert vizsgálatait igen fejletlen állatokra, az úgynevezett dafniákra szorította, melyek igen apró, vízben élő, a crustaceák családjához tartozó állatok. Egy sötét edénybe helyezte őket, melybe csak vékony nyíláson hatolt be a világosság. A nap fehér fényét üveg hasábkokkal bontotta szíjjele, úgy hogy e résen keresztül a szírvány minden színe beverődött, s vékony csikban maga az edényben levő folyadék egy helyen kék fényvel látszott megfestve, máshol sárgával, zölddel és így tovább.

A mig az edényben sötétség, vagy egyforma homály uralkodott, a kicsi állatok egyformán voltak elszorva mindenütt; a széleken ép úgy, mint a közepe felé. A mint azonban a színes fénysugarak beözönlöttek, akkor ott nyüzsgöttek a legnagyobb számban és a legnagyobb élénkséggel, a hová a világosság esett. Még pedig a sárga vagy vörös fénysugarak közelében sokkal mozgalmasabb volt az élet, mint ott, a hová a viola vagy a kék sugarak estek. A piciny állatok nagyobbszámú gyülekeztek fel a világos helyre mint a sötétre, úgy annyira, hogy ott, a hol a folyadék egészen sötét volt, alig maradt

egy-kettő. S a megvilágított helyen is a spektrum némely színe iránt nagyobb hajlamot mutatnak, mint a többi színek iránt.

Semmi sem következik ebből világosabban — legalább a kísérlettevő szerint — mint az, hogy ezek az igen fejletlen állatok is különbséget tudnak tenni az egyes színek között, mert máskülönbben szinte lehetetlennek tetszett, hogy ép a sárga vagy vörös fénysugarakban nagyobb számmal gyűltek volna össze, mint a zöldekben vagy kékben. Az a szín jobban tetszett nekik, jobban érezték magokat benne, tehát akár szemek, akár pedig közérzésük által, de meg tudták azt különböztetni másától. S így bizonyos tekintetben felülmúlták a civilizált emberek egy részét, a kik e tulajdonsággal felruházva nincsenek.

Igen érdekesek ugyancsak ezen irányban Lubbock vizsgálatai a hangyákra és méhekre nézve. Ő valamely színes darab papírra, pl. zöld papírsíkra mézet tesz, s így nyújtja valamely méheknek. A méh megszedi magát, elmegy a kasba, s visszajön megint. Rászáll egyenesen a zöld papírra, ha azon nincs is több méz. De ha a zöld papír helyett vöröset teszünk oda, arra nem száll rá többé. Ha pedig több papírsíkot helyezünk egymás mellé, egy zöldet, egy vöröset, egy sárgát, mindenkor meg tudja különböztetni a zöldet, s azt keresi fel újból. Csak a kék és a zöldet téveszti össze néha, a sok között nem tud biztosan különböztetni. Ha pedig a mézet a sárga papírszeleten nyújtották neki, akkor visszajövén ismét a sárga papírra röpül és nem a zöldre vagy kékre.

S ezekre a tapasztalatokra támaszkodva, egész teoriákat építettek. Kimagyarazták, hogy a méhek és rovarok mindig a színes virágokat keresik fel mézszédés szempontjából is. Már pedig tudvalevő, hogy ily virágok leginkább az által szaporodnak, hogy a mézelő rovarok egyiknek himporát lábaikra szedve átrepülnek a másik kelyhébe s azt megtermékenyítik. Ilyformán tehát a szép színű virágoknak lenne legtöbb kihatás a megtermékenyítésre, az elszaporodásra, ellenben a csunya színűeknek száma mind jobban és jobban fogyna.

S akár mily plauzibilisnak látszik is ez az egész okoskodás, bizonyos beható vizsgálat mellett így egészen meg sem tartható fenn. Az állatok nem annyira a színre, mint inkább a világosságra nézve tudnak különbséget tenni. Az egyes színek abban is különböznek egymástól, hogy nem egyforma világosak. A legtöbb fénysugárt a sárga fénysík magában, azután a narancs és vörös, kevesebbet a zöld, még kevesebbet a kék és lila. Ha egy sötét edénybe különféle erősségű fénysugárt bocsátunk be, úgy hogy mind egyféle színű, de nem egyforma világos legyen, akkor azt fogjuk tapasztalni, hogy a dafniák legtöbbje a legvilágosabb helyen gyűl össze, a legesetebben pedig legkevésbé. Ezek az állatok tehát nem is annyira a sárga és kék szín között tudnak különbséget tenni, mint inkább a sötétebb és világosabb helyek között, s az úgy nevezett színérzék náluk hiányzik.

Hasonló következtetésre jutunk a méheknek is. Ha egy sötétebb sárga és egy igen világos zöld papírszeletet egymással fölcsérélünk, de olyanokat, hogy a kettő által keltett fényhatás körülbelül egyenlő legyen, a méh gyakran össze téveszti őket. A virágoknál is úgy tetszik inkább a fényhatás az, a mi őt érdekli, mintsem a szín. A legvilágosabb, és nem legszebb virágot keresi. Legtöbb száll a fehér színű virágokra, melyeknek fényhatása a legnagyobb. S inkább azt mondhatnánk, hogy a legvilágosabb virágú növényeknek van legtöbb kihatás arra, hogy legjobban elszaporodjanak. Talán ez annak is egyik oka, hogy a tavaszi első virágok többnyire vagy sárgák (mit a golyahur), vagy fehérek (mint a hóvirág).

Ujabbban a kísérletekkel visszatértek az emberre magára, s vizsgálták annak színérzékét fejletlen korában. Egyrészt a fejletlen állapotban élő népeknél, másrészt a fejletlen korban levő gyermekeknél. Mindkét irányban oda látszik vezetni a kutatás, hogy a színérzék valóban csakis a műveltséggel, a fejlődéssel alakul ki. Az újabbkori utazók, a különféle expedíciók részesei, magok a világ különféle helyein alkalmazott misszionáriusok sok gondnal tanulmányozták ezt a kérdést, s kiváltságosan a Magnus boroszlói tanár színsorozatával vizsgálták meg a vad és félvad népeket, mely sorozat a

fekete, szürke, fehér, vörös, narancs, sárga, zöld, kék, viola és barna színeket tartalmazza. Sok néptörzset találtak, mely ezen színek egyikét-másikat épen nem ismeri, sokat, a mely biztos különbséteket nem tud közöttük tenni.

Virehow szerint a nubiaiak csak az elsőket, a fekete, szürke, fehér és vörös színt ismerik, a többieket minduntalan összetévesztik egymással. Almqvist, a ki részt vett a híres Vége-expedícióban, azt állítja, hogy a legtöbb barbár törzs, a kiknek a szírványaszíneket megmutatta, csak háromfelét tudott megkülönböztetni: vöröset, világosat és sötétet, vagy pedig vöröset, világosat és kékét. A kékét és zöldet minduntalan összetévesztették egymás mellett is, a mit különben Bastian a birmanokról is állít, a ki több ideig utazott közöttük.

Nagyon érdekesek azok a vizsgálatok is, melyeket Preyer a gyermekekre nézve tett. Többek között szorgalmas megfigyelés tárgyává tette, mikép fejlődik a színérzék a saját gyermekénél. Huszonhárom napos volt a gyermek, midőn először tapasztalta, hogy valamely fény hatást gyakorol rá. Egy rózsaszínű ablakfüggöny, melyet a besütő nap megvilágít, láthatólag kellemes benyomást tesz rá. Egy lábnira viszik a függönyhöz, s megelégedettség látszik képen. Ugyanaznap este hasonlóan tapasztaltak a gyertyaláng látására, mely a gyermek-től egy méternyi távolságra lóhog. Hatodnapra pedig, ha el akarják fordítani fejét, midőn épen a lángot nézte, kicsinyt visszafordítja szemét. Alig mulik el a gyermek két hónapos s nagy örömet okoznak neki a fényes tárgyak, s észrevehető, hogy szemfeketéje a nagyobb vagy kisebb fény behatása alatt összehúzózik és kitágul. Azonban a különféle színű tárgyakkal csak sokkal később kezdődnek a kísérletek. A gyermek 85 hetes, midőn atyja másként egészen egyenlő, de különbözőképp színezett tárgyakat állít eléje, melyek látszólag más és más hatást gyakorolnak, de a melyek egy ilykor gyermekek szemében nehezen ellenőrizhetők. Örömhangozatok ad ezek egy némelyikének látásakor, de beszélni még nem tud, az észlelés igen bizonytalan.

A gyermek második évének végén kezd beszélni. Preyer két egyenlő golyót tesz elé, az egyiknél annyit mondván „piros”, a másiknál „zöld”. Többszöri ismétlés után arra a kérésre, hol a piros vagy hol a zöld, a fiu határozott különbséget tesz a kettő között, s a 758-ik napon tizenegyszer helyes feleletet ad, hatszor helytelen. Az összetévesztés látnivalólag onnan ered, hogy azt nem tudja megtartani, melyik szó melyik színhatásnak felel meg, melyik a piros, melyik a zöld, de a kettő között már megteszi a különbséget. A 763-ik napon a felelet már 15 esetben helyes és csak egy esetben helytelen. Azután egy harmadik, sárga golyót tesznek a kettő mellé, s a gyermek csakhamar megkülönbözteti egymástól mindannyit. De a kisse beteg lesz, a kísérletek egy ideig szünetelnek, s mire a gyermek felépül, összekonfundálja a három színt.

Igy mennek azután a kísérletek tovább. A sárgát — mely kedvence színe lesz — hamar megkülönbözteti a más kettőtől. Nem soká lila színű golyó is jön hozzá, azt is hamar kiismeri. A zöld és kék azonban nagy nehézségeket okoznak. A tanítás napokig tart, eredménytelenül s a fiu 875 napos korában még mindig összecseréli ezt a két színt.

Azóta kevésbé gyakorlott gyermekekkel is tettek kísérletet. Három éves korában a szírvány színei közül a legtöbb csak a vöröset és a sárgát tudja megkülönböztetni, azonkívül pedig fehéret, feketét és szürkét. A legtöbb gyermek négy éves korában már a lilaszínt is látja. Általában a tapasztalás arra mutat, hogy a rövid hullámmal bíró színek, a lila, kék és a zöld iránt csak igen lassan fejlődik ki az érzék, s ezek közül még leg hamarabb a lila iránt. Ellenben a nagy hullámhosszú bíró rezgésű színek sokkal hamarabb felismeretnek, u. m. a vörös, a narancs, a sárga.

A tett kísérletek tehát összeségükben a mellett bizonyítanak, hogy a színérzék az egyes embernél fejlődésnek van alávetve, s a gyermek csak lassan szokik hozzá a színek megkülönböztetéséhez. Viszont ezt a menetet megtaláljuk a népeknél is, melyek e tekintetben szintén fejlődnek, s a civilizáció által lassanként tanítottak meg a színek felismerésére.

CSODAGYERMEKEK.

Az a nézet, hogy a korán érett gyermekek felnőve kitűnő emberek lesznek, ép oly igazolatlan, mint a még gyakoribb felfogás, hogy az ily gyermekek korán halnak el. A szülők hiúsága és nyereszkesedési vágya ugyan gyakran előidézi az ily gyermekek kora halálát, de azért az élet elég példát mutat, mely e felfogást megegyezteti, sőt gyakori az oly eset is, hogy a csodagyermekből egészen közönséges emberek lesznek, bár ebben többnyire a szülők a hibásak.

Mindenki ismert ily csodagyermeket, különösen a művészeti pályán. A kis *Dengremont* Möriz még élénk emlékezetben lehet olvasóink előtt. De azért nem érdektelen, ha itt egy pár példát meg idézzük.

Ferguson, a később híressé lett skót csillagász és gépész, közönséges munkás gyermeke volt. Maga tanult meg olvasni, a mint hallotta, a mint atyja erre idősebb testvérét oktatta s midőn nyolcz éves volt, fiából készített egy fali órát. Kisse idősebb korában juhászturnak adták s itt magától ismerkedett meg a csillagokkal. Midőn csodolatos tehetségeit fölismerték, alig részesült egy kis rendszeres tanításban, már nagy tudós lett. A legtöbb csodagyermek a zenészek közt van. *Mozart*ról ismeretes, hogy már mint kis fiút megfigyelték. *Mendelssohn* alig volt még nyolcz éves, midőn tanítóit bámulattal emlegették finom hallását, rendkívüli emlékezetét s a hihetetlen gyorsaságot, melylyel a legnehezebb darabokat is megtanulta. *Meyerbeer* már hat éves korában nyilvánosan hangversenyzett s három évvel később Berlinben a legjelesebb zongorajátékosok közé számították. *Beethoven* tehetősége oly korán mutatkozott, hogy atyja már öt éves korában rendszeresen oktathatta a zenében. *Wesley* Sámuel már három éves korában maga készítette darabokat játszott az orgonán s *Schumann* Róbert is kis gyermek korában szerzte első dalait. *Tietjens* asszony, még mielőtt beszélni tudott, dudolta a *Fra Diavolo* első dallamát. Londonban nemrég *Dust* Janka nevű hatodfél éves leányka oly szabatosággal játszotta Haydn és Mozart legnehezebb darabjait, mint egy kiképzett művész.

Hasonló kora érettséget találunk híres költőknél és írónál. *Jókai* első nyomtatott verse már 9 éves korában jelent meg. *Metastasio*, a híres olasz költő, tíz éves korában rögtönzésekkel tűnt fel. *Oehlenschläger* Ádám már 9 éves korában színdarabokat írt, melyet magánkörben sikerrel adtak elő. *Kuhlmann* Erzsébet 12 éves korában három nyelven szabatos verseket készített. *O'Keese* Jakab 14 éves korában öt felvonásos színművet készített. *Payne* János, amerikai író, már tizenhárom éves korában kiváló lapok munkatársa volt s a „*Thespiean Mirror*”-t szerkesztette; a következő évben egy newyorki színházban előkelő szerepben lépett föl.

A képművészek közt igen korán fejlődött *Rafael*, *Lajos* Fülöp leánya, *Orleansi Mária* hercegnő, gyermekkorában kitűnő szobrokat készített. *Landseer* Edwin, a híres angol állatfestő, már öt éves korában igen szabatos állatokat rajzolt. *Schürmann* Mária nyolcz éves korában oly virágokat festett, melyeket nagy művészek is megámulnak.

A kis *Malin* Tamás igen korán kezdett írni és olvasni s már 3 éves korában levelet írt anyjának; egy évvel később megtanulta a görög abécét s a latinban oly járatos volt, hogy e nyelven apróbb dolgokat fogalmazni is tudott; e mellett szépen rajzolt s már 7 éves korában meséket és költeményeket írt, sajnos, hogy azután csakhamar elhunyt. *Barreter* János már öt nyelven beszélt, mielőtt 9 éves lett volna, 11 éves korában egy héber művet francziára fordítva kiadott; 15 éves korában a hallei egyetemi tanárokat ismereteinek gazdagsága által annyira meglepte, hogy doktor címet adtak neki. A porosz király azt mondta róla, hogy idővel a legnagyobb államférfi lesz a világon, de a reményteljes ifju már 19 éves korában meghalt. *Schlosser* Dorottya Hannoverből szintén ily nagy feltűnést okozott s már 17 éves korában megkapta a doktor címet. Francziországból egyik legkiválóbb írója, *Pascal*, oly rendkívüli tehetőséget fejtett ki, hogy atyja egyáltalán nem akarta tanítani, de egyszer 6 éves korában meglepetve látta, a mint a gyermek a falra szénrel geometriai alakokat rajzolt s számításokat tett a saját fejéből; 26 éves ko-

rában már csaknem minden kitűnő munkája megjelent.

A csodagyermekek tüneménye mindenestre valami megfeszítetlenné rejtelmi, mely az orvosokat és természetvizsgálókat nagyban foglalkoztatja. De hogy a test szervezeteire ez kártékony hatással nincs, mutatja *Wille* példája, ki ez év elején halt el tisztas aggkorban, mint egyetemi tanár és derék tudós, s kiről gyermekkorának gyors fejlődése miatt egykor könyveket írtak, mint rendkívüli csodagyermekről.

EGY ANGOL HANG RÖLUNK.

A „*Birmingham Daily Post*” egy angol ember levelét közli, mely tartalmánál fogva megérdemli a figyelmet. Az író, úgy hisszük, mr. *Fretwell*, ki többszörösen megfordult nálunk s igaz magyar-barátnak mutatta magát. Járt Debreczenben is, s jelen volt Thaly Kálmán föléptetésénél. A levelet ez alkalmából írta.

„Az angol ember — írja — a meglátogatásra egész Európában egyetlen gyönyörűséges országot sem talál Magyarországnál. Az ő nemzetisége a legjobb utlevél a magyarok rokonszenvéhez és vendégszeretetéhez. Ennek okát nem kell távol keresnünk. Már csak a sport dolgokban való közös érdekük is rokonsághoz helyezné a két fajt, de a rokonszeny igazi oka mélyebben van ennél. Magyarországha látogatás föld és soha sem fogja elfelejteni azt az oltalmat, melyet honfiaiunk Anglia nyújtott a 48-iki bajok után. Azután az angol alkotmányt is minden magyar politikus mint ideált tartja maga előtt. Búszkeségük tárgya az, hogy az összes európai parlamenti rendszerek között az övék az egyedüli, a mely legközelebb áll az angol eredetűhöz. Anglia és Franciaország után Magyarországot szolgálta a modern idők legnagyobb szónokait: Kossuth ékesszólására még bizonyára élénken fognak emlékezni a jelen nemzedék éltebb birminghami férfiai. Következésképp azonnal elfogadtam S. barátom meghívóját Debreczenben, hogy oda ránduljak ki egy napra Budapestre, hogy nagy radikális népgyűlést alkalmával. Bizonyos voltam a vendégszeretők fogadtatásában és mellékesen reményteltem, hogy egy érdekes pillantást vehetek majd a magyar politikai életbe is.

Ugy találtam, hogy Debreczen valóságos őstípusa a magyar vidéki városnak; inkább falvaknak összehányt gyűjteménye, mint egy város, a mi főfogásunk szerint, a mely a Magyarországi sajátos felkeleti összes jellegekkel bír. Utcáin rettenetes szélesek és egyáltalában nincsenek köveze, de rosszul kivilágítva. Kevés hák emelkedik az egy emeletnél magasabbra és ha csodálatosan színezett homlokzatjaik hiányoznának, úgy nem igen diszténék a helyet.

Késő szombat este volt, midőn megérkeztem. Másnap, vasárnap (el ne árulj valahogy!) volt a nagy politikai tüntetés napja. A város már reggel falpon állott és élénken lobogtak a zászlók. Kora hajnalról kezdve özönlöttek a parasztok szakadatlan sorban a városba. Minden izében festői látvány volt az. A barna nadrág, magas csizmák, pazarul sujtásozott fehér felöltők, a kis helyke vadászkalap, rendkívül feltűnő ruházatot képeznek. A legtöbb csapatostól vagy lóháton, vagy könnyű falusi kocsiokban jöttek, melyek elé tüzes magyar lovak voltak fogva. Egy tizenegy óra tájban érkezett meg Pestről a két parlamenti tag (vagy képviselő, a hogy ők nevezik), a kiket az állomásnál lelkesült sokaság fogadott és diszmenetben kísért el a városházához. Itt kevés időzés után azok az erkélyen megjelentek és beszédet tartottak egy körülbelül 10,000 emberből álló lelkesült sokaságnak, mely a tágas piacot alattuk betöltötte. A városház ablakainak egyikéből egy angol szem előtt a jelenet szokatlan pompáinak és lelkesnek tűnt fel; a pórép díszes ruházata a színeknek mindazon gazdagságában tündöklött, a mely a keleti népséget az angol sokaságtól megkülönbözteti.

Estére nagy lakoma készült és ez engem mint idegent az összes napi események között a legérdekesebb és legújdonaságosabb látványokkal kecsgetett. A lakoma egy nagy gyűlésteremben folyt le, a város legelső vendéglőjében, a hova a szürkület után a képviselőket fátylasmennettel hozták. A szoba felső végén,

magasabb helyen, volt a két képviselő és néhány feltűnő helyi vezérferiú számára az asztal fontartva; közvetlenül ez alatt a drágább helyekre szülő jegyek tulajdonosai foglaltak mint vendégek helyet; távolabb a teremben rakások voltak a választók asztalai, a kik 1 shilling és 8 pennyért fölséges vacsorát kaptak, egy pint bort is beleértve. A terem alsó végén egyike azon nevezetes cigány bandáknak volt föllálítva, a melyek Magyarországon minden népszerű sokadalomnak az oly annyira jellemző külsőt kölcsönöznek. Nem valami rongyos, szegényes csapat ez, hanem csinos barna fiézők, ragyogó huszáros vörös egyenruhában. A magyar életben a zene oly szükséges elem, akár a levegő, melyet belelegzik és ezen csodolatos műszerkeszlők felhívására a nemzeti szilaj tánczaitól kezdve zenekari ouvertüreig bármit eljátszanak, még pedig hangjegy nélkül. Összesen valami 500 személy vett részt a lakomán. A csarnok csakhamar viszhangozott az élénk beszélgetés és vidámság zajától, mert a magyar természet még a politikai ünnepélyeknél sem szereti a rideg komolyságot. És ebben nyilvánult a legelső nevezetesebb eltérés a mi nyugoti szokásainktól.

Alig hogy elfogyott a leves, az elnök máris felkelt és elmondta az első pohárköszöntőt „Kossuth egészségére”. — Ezt csendben itták, de sokkal nyomatoskodó volt az a hallgatóság, mint bármely riadó zaj leendett; mert szomorúság ül el minden igaz magyar szívé, a ki csak a távoli önkéntes számkivetésben élő hazafira gondol. De a debreczeni népnél ezenkívül Kossuth neve még egyéb sajátos vonzerővel is bír. Mert itt hirdette ki ő 1849-ben Magyarhon függetlenségét és hogy a Habsburg-ház trónvesztett. A többi felköszöntőt egymásután következett fölhasító „Éljen” kiáltásokkal kísérték, míg a cigány banda azokat a sajátos búsongó dallamokat játszott. Alig ért végéhez a lakoma, már is elkezdődött a bőséges füstölés. A vezérferfiak egy-két beszéde után a szónoklás az egész társaságra ráragadt. Itt bámulattal kellett eltelnem azon befejezettség, mondhatnám merészesség fölött, a melylyel ezen emberek — legtöbbnyire egészen egyszerű földmívelők — a terem minden részében felállottak és minden előzmény nélkül beszélni kezdektek egy állító helyükben. Az én magyar tudományom sokkal korlátozottabb, hogysem az ő ékesszólásuk minőségéről bírálatos véleményem mondjak; de méltányoló tanubizonyosság kell annak öntudatossága- és folyékonyosságának; határozatlanság, félénkség nyoma sem volt rajtuk és ha az előidézett hatástól itélünk, úgy ezen parasztokból sokan bírtak a nyilvános szónokok kelteivel.

A legkiválóbb szónokok egyike, a ki egyuttal Debreczen városi tanácsosa vala, élénken emlékeztetett George Dawson-ra. Rendkívül kellemes és genialis móddal beszélt és a hallgatóságot folytonos derűtség és tetszésnyilvánítások között tartotta. Még személyes külsejére sem ítült el mr. Dawson-tól. Ugyanaz a finoman fejlődött fej és csinos, örökösön változó vonások, a rokonszeny és szelíd humor által besugározva és meglehet, hogy ennek folytán merült fel elmében a beszédmodor hasonlósága is.

Mikor a környezők megtudták, hogy én angol, mi több birminghami liberális vagyok, szomszédaim egyike azonnal felköszöntött és egyuttal Birmingham virágzására emelte poharát. Valódi díszesbédben hatatosan emlékeztetett hallgatóit, hogy Birmingham volt az a város, mely valami 30 évvel ezelőtt Kossuthot oly nagy pompával fogadta, a minek folytán a beszédet lelkesült tetszéssel fogadták. Válaszolta, biztosítottam őket — már olyan jól, a mennyire csak tölem kitellett — hogy Magyarország az angol liberálisok mindig rokonszenveztek és a legjobb szívvvel voltak irányában s köszöntömet „Magyarországból és Anglia örökös barátságára” mondottam.

A hajnal a társaságot még együtt találta; de ne gondolja ám senki, hogy ezen dárídózás szükségképpen lealacsonyítja a politikát. Ez itt olyan dolog, a mely inkább a nemzeti temperamentummal jár és ezen jóvialis magyarok, kik a radikáliszmussal borral és dohánnyal vegyítették, komoly politikai életre és magaszos patriotizmusra is alkalmas férfiak voltak.”

Közi SCHMIDT SÁNDOR.

a kormány elé. Nem csekély súlyú volt Nyiregyháza javára az a körülmény, hogy lakossága már ez időben Szabolcs megye összes népességének egy tizedrészét tette, míg ellenben Kállónak csak nem rég hamvasztotta el egész nyugati részét egy irtóztos tüzeves. Mindazonáltal Kálló sem akart engedni s remonstrált a megye sérelmes határozata ellen. Egész tollharcz fejlődött ki a két város között s nem kis küzdelembe került, míg a megye akarata végre teljesedésbe ment s Nyiregyháza fölépítette szép megyeházát. De a vizsály még ma sem szűnt meg egészen s a városnak például még máig sem sikerült terjedelmes birtokának telekkönyvi kezelését is teljesen átvinni s e tekintetben még ma is meglehetősen anomalikuss állapotok uralkodnak.

Ez adatok, melyeknek nagy részét Szupra András városi jegyző és Riedsford János levéltárnok, Nyiregyháza e két kitünő képzettségű régi hivatalnok szöbeli előadásai és írásbeli följegyzései nyomán adtuk elő, s a kik között utóbbi Nyiregyháza monografiáján is dolgozik, érdekes világot vetnek Szabolcs megye két legfontosabb városának százados vizsálkodó versengésére, melyre már mult alkalommal rámutattunk, s melyet Nyiregyháza javára kétségkívül két főköri tény döntött el, tudniillik geográfiai előnyös helyzete a vasutak csatlakozásánál, és a már több ízben említett, de mindenesetre rendkívül fontos Károlyi-féle telepítés, mely egy egészen új és tagadhatatlanul életképes fajt, a nyiregyházi tirpákat teremtetten itt meg.

Foglalkozunk még egykissé e sajátságos tipikus fajtál. A «tirpák» elnevezés a tót «trpacs» (tilolni) szóból származik s olyat jelent, a ki ugyszólva tilolja, tehát töri a nyelvet. E nép viselete egészen sajátságos s rögtön felkelti az idegen érdeklődését. De nemcsak viseletében, szokásaiban is vannak különös vonások, melyek egészen eredeti jelleget kölcsönöznek neki. Tarkarekos, de ha szükségét látja és urat akar mutatni, akkor nem sajnál bőkezű lenni; volt például rá, hogy egy családapa, ki leánya lakodalmára téve bevásárlásokat egy boltba ment be és kendőt kért. «Hanem száz forint legyen ám az ára!» — tévé hozzá göggel vetve hátra fejét. A kereskedő megígérte, hogy rendel olyat, de kijelentette előre, hogy hatnál kevesebbet nem adhat belőle. A becsületes tirpáknak persze hogy sok lett volna ez, de azért nem hátrált meg, hanem összeállott még egy másikkal, kinek szintén férjhez adandó leánya volt, s a száz forintos kendőket csak mégis megvették.

E büszke jelleméhez nagyon illő vonás az, hogy nem szereti, ha parasztnak nevezik. «Paraszt az ur!» vágja vissza; ő földmivelő, gazdember vagy akármí, de nem paraszt. Alkudni sem szeret. Egy ineci-pinezi ember megszólítja az utcán: «Mi az ára földi, ennek a 280 firtos két lónak?» — «Hétszáz forint!» — mormogja vissza kelletlenül fogai közt. — «Sok lesz az, hé!» — «No hát ha alkuszik, az urnak nem adom 800 frton alól.»

Lovakat különben nagy előszeretettel tenyészt s különösen kedveli az ötös fogatokat, a mi alig felel meg más vidékek szokásainak.

Sok egyéb különlegességei mellett Nyiregyháznak urberi ügyei is egészen speciális természetűek. Gazdasági viszonyairól már nagyjában szólottunk, még csak a tanyarendszert említettük fel, mely sehol másutt nem található, s egy-egy uri lak köré seregglő házcsoportokból áll, melyek külön állanak bár, de a város területéhez tartoznak.

V—r.

AZ ESZLÁRI DRÁMA SZEMÉLYEI.

E hét első napjával az eszlári drámanak második fölvonása indult meg: a holttestcsempészet vádjának tárgyalása. E fölvonás főreszései: Szmilovics, Hersko és Vogel vázlatos arcképeit már előbb bemutattuk.

Most a tanuként kihallgatott rusznyák tujajosok közül mutatunk be néhány fejet.

A mi szerepet Scharf Móríc az a pör első részében vitt, ugyanazt viszi a második részében *Matej Ignác* tujajos, kit már «rusznyák Móríc»-nak kezdenek nevezgetni. Apró részletekig beszéli el a Solymosi Eszterének kiadott holttestnek a tujajokra hozatalát, felöltöztetését ő általa és Hersko által az eltűnt Solymosi Eszter ruháiba, leusztatását a tujaj alatt, s partra játszását a Csonka fűzénél. Vallomása

egyezik Szmilovics Jankel és Hersko előbbi vallomásaival, de melyeket ezek, mint állítólag kivallatás által kicsikartak, visszavontak.

Matej Ignác póre rusznyák legény, talpig szennyes, kemény vászonruhában. A legértelmesebbnek látszik társai között, kik közül még bemutatjuk *Borka*, *Herpa* és *Popovics* tujajosokat. A két első Vogel Amsel mellett tanuskodott, hogy a kérdéses időben mindig velők volt, sehol ki nem szállt és senkivel sem érintkezett. *Matej* folyékony előadással orosz nyelven bizonyítgatta a vádat Szmilovics és Hersko ellen s a védők keresztüztűzésben sem jött zavarba, noha keményen fogták. Szembesítéskor is mereven, szilárdul állott a vádlottakkal szemközt. Vallomását némely részeiben meg erősíti *Csepanics* tujajos vallomása. *Csepanics* Juro szintén rusznyák tujajos, Szekelenczéről, egész lénye elárulja, hogy tulságosan iszsza a pálinkát. Arca öreges és egygyűsűség fejéz ki.

A tanuk között, mint valami népszimnűben, megjelennek a falu legkülönbözőbb alakjai. Elvonulnak szemünk előtt tarka változatosságban a jellemzetes népalakok: az orosz tujajosok után a jó módú gazda, a bőbeszédű parasz-asszony, a szolgáló-legény, serdülő pórieány, a kis hivatalnok, a pandur, a hadnagy, a mezei csősz, a falusi bíró, a katona, az uri cselédség, a boltos, stb. Az elvonuló jelenetekben be van mutatva csaknem az egész vidéki élet, úgy hogy szinte lehetetlen néhány alakot ki nem ragadnunk a tarka csoportozatból, a kik talán nem is tartoznak a pör jelentékenyebb személyei közé.

Tanyi Gábor kékszemű, szőke, fiatal közhuszár a katonaságból jött haza, hogy a pörben tanúságot tegyen. Vallomása nem lényeges. A nevezetes ápril 1-én örölt a malomban s 11 óra tájban látta Esztert Ujfaluból Ó-falu felé, majd úgy egy félóra múlva visszafelé menni.

Mészáros Julis, Recsky Bandi csendbiztos szolgálatában volt a mult nyáron s arról tesz tanúságot, hogy Scharf Mórícot azon az éjjelen, mikor a csendbiztoshoz hozták, nem kinözták; szerinte még erősebb hang sem hallatszott ki abból a szobából, melyben a vallatás történt s melynek ablakánál hatan hallgatództak.

Kohlmeyer eszlári keresztyén kereskedő, az, a kihez Esztert festékért küldte Huriné s ki sárga csomagoló papírra takarva adta át a leánynak a festéket valamivel dél előtt.

Klein Ignác és *Grosz Márton* azzal vannak vádolva, hogy Hersko Dávid tujajoshoz ők szállították el kocsin s ők adták át neki a tiszta-dadi holttestemet. Mind a kettő eszlári lakos, a megmagyarosodott zsidók fajtájából.

Bemutatjuk ez alkalommal még *Scharf Móríc* arcképét, melyet a többi arcképekkel együtt *Ábrányi* Lajos legujjában vázolt természet után. Most, midőn oly részletesen foglalkoznak e sajátságos gyermek lelki állapotával, midőn annyira figyelemmel kísérik szavait, mozdulatait, taglejtéseit s megvizsgálják még a szemét is: azt hisszük, nem lesz érdektelen bemutatnunk e — tanulmányfejet.

Scharf Móríc 29/6 883

KARCOZOLATOK NYIREGYHÁZARÓL.

Eredeti levél.

Nyiregyháza, július 4.

A nyiregyházi tárgyalásoktól a maté-szal-kai képviselőválasztásig — ki hinné ezt? csak egy icipici kis lépés. Konstatálni lehet, hogy a Péchy Jenő halálával megürült kerület tegnapelőtti betöltésénél, melynél egy század katonaság is segédkezett, *Eszlár* és Nyiregyháza volt a háttér, mint mindenütt most a szabólesi eseményeknél. Még a nyirbátori vándorpanoráma betanított papagája is «Eszlára zsidó!»-val fogadja a belépőket. A zsidóság feltűnő módon tartózkodott a szavazástól; hiába adták szájról-szájra a függetlenségi jelölt népszerűvé tétele kedvéért élczes feleletét, melyet még mint huszárkáplár, atyja dorgáló levelére küldött:

«A mért excellenciások vagyunk,
A kutyának parancsolunk.
Aláírva: «Vay Miska káplár.»

Hiába büszkélkedhetett néhai Vay József gróf testvérevel, kit a közhit Sobri Jóskaival tartott azonosnak, s kinek kalandos tetteiről, színigazgatói élményeiről, stb. sokat tudnak beszélni, Vay Mihály elbukott, talán mert nem tudott olyan szép kortes-nótát mutatni fél maga mellett, mint ellenfele, Perényi Péter báró, ki-ről utczavégig hangoztatták Doboson, Pályiban, Szalkán és Parasznyán:

Három piros zsebkendő,
Egy követ kell nem kettő,
Eljén báró Perényi,
Kiben lehet remélni.

Perényi meglett, s azzal a megyei közérdeklődés, melyet két napra el tudott fordítani a választási mozgalom Nyiregyházától, újra visszafordult, s ma már ép oly tele a tárgyalási terem, ép úgy folynak az ártatlan agitációk a sósóti fürdő hideg zuhanya ellensúlyozása mellett, mint napokkal ezelőtt.

A légfülledt; lezengő reporterek álmosan gyököntenek; az elnök hirhedtté vált bajszának izgékony mozgása a tetőpontot érte el; Gruden nagyokat ásít, Funták pislogat, a védők összenéznek. Időnként meg-megnyílik a terem ajtaja s új vendégeket bocsát be az ör, kik a környékről rándultak be a templomszentelére s most nem akarják elszalasztani az alkalmat, hogy a híres pör tárgyalásán is legalább egy pár percig jelen lehessenek. Az a halvány, ábrándos tekintetű ifju ott, ki annyira előtti látszik a környezetétől, s ki minde rémes benyomások közepett is talán valamely középkori lovagrománcz költői világában járhatja lelkét, Zichy Géza gr., a tehetséges költő és felkező zongoraművész. Emitt egy rokokó szabású, élteesebb urhölgy vonja magára a figyelmet, kit szinte XIV. Lajos trianoni kastélyába szeretnének képzelní Wateau csoportozatai közé, pedig igazi törül metszett magyar ur dáma, gr. Vay Ádámné, abból az elterjedt, szabólesi családból, melynek tagjait, egy vagy más ágon mindenütt ott találjuk, a merre járunk; itt csendbiztos, amott járásbíró (még csak nemesi ágon), majd földesur, kir. kamarás, főkurátor, vagy mint legujjában Szatmármegyében említém — képviselőjelölt.

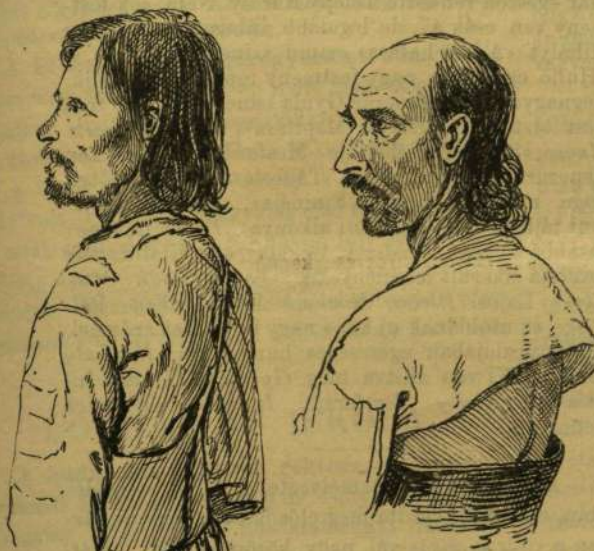
Es most jönnek a tanuk is, ezek az elcsigázott, elgyötört teremtesek, kik szézsufolva vannak a szomszéd szobában, s a mint megnyílik a terembe vezető ajtó, foghagyma-szagot és boeskor-bűzt hoznak magokkal az előkelő hallgatóság közé.

A hivatalos személyeket bizonyos stereotyp modor jellemzi. Ha Eötvös mindig «tudomásom van affelől»-ökkel kezd, viszont Friedmann meg mindig «konstatál». Így van ez a vádlottaknál is, kik közt Scharf Józsefné nagyon szeret «határozottan emlékezni», egy másik pedig örökösen «direkt» beszél valamiről. Mindez azonban semmi a Móríc verszátussága mellett. Ez a gyermek kis ujjában hordja a prokörtormesterség minden fogását és kifejezését. Tudja mi a «bűnvád», «tanukihallgatás», «szembesítés», «keresztkérdés» s olyan különös furcsán jó az, ha néha összetéveszti e nagyhangu szavakat s elárulja felületes ismereteiben a fogytékosságot, magatartartásában a külső mázat, s látszólagos zsenialitásában az alap, a tartalom hiányát. Nem megrázó kép-e ezek a szerencsétlen alakok, kik gömbölyűvé koptatták már a megyeház kövezetét, beleélték már magokat a tárgyalások izgalmába, megkedvelték a fontos-

Matej Ignác.

ságot, melylyel személyeiket tekintjük, míg arcaikra s beszédeikre minden, de minden bizonyos szomoró «hivatalosság» száraz bélyegét nyomja? Olyanok, mint a vásári kép, melyet

Csepanics Juro.

Herpa Vazil.

kintorna hangjai mellett mutogatnak a járókelőknek. Nem emberek, csak rajzok, szöveg-, tárcza- és képtárgyak. Szenzácionálisságukhoz képest érdemesitjük őket figyelemre.

Borka Vazil.

Megérdemlik a figyelmet ezen a czimen a tujajosok is, mert hasonló rongyos és nyomorult alakok kevés helyen találhatók. S az a naiv kokettség, melylyel feketére sült póre testöket

Popovics Vazil.

mutogatják a hát középig erő ing alatt! Mert tüszöiket csak meztelen derekukra szökták fűzni. Ott csüng le hátukon a szegénység örök jelképe, a tarisznnya is, laposra zsugorodva annyira nyomor láttára, mely e félvad arczokon előmlik. Boeskorai minden redővtésébe beleette

magát a több hetes por; urnak látszik az közöttük, a ki meztőláb lép a zöld asztal elé. Mikor beszélnek, a durva tudatlanság ama sajátságos tagmozdulatával élnek, hogy összeforrt száraz ajkukat mindegyre nyelvökkel segítik feltárlásukra. Ezek az emberek ritkán szoktak beszélni. Egyiknek nyakán valóságos tevehát-hoz hasonló két púpu golyva ül.

Jön olykor-olykor egy-egy alak, a kit feszélyez ez a környezet s instanciát nyújt be az elnökhöz, hogy mentse fel őt a tanúk szobájának torturájá alól. Restelkedve halad végig a padsorok közt s tartózkodó distancziában áll meg az elnök előtt. Egy szobaleány, egy őrnök, csendbiztos, szolgabíró vagy birtokos. *Mészáros Julcsa* helyre kis szobaciczus. Bizonyos városiasságot negyelyez; vontatott, kényeskedő hangon beszél, eleinte három lépés távolságra áll, majd meg egészen odasimul az elnök asztalához. Most *Solymosi* János lép elő, kopogós nagy csizmája végig hangzik a termen; növendékes szájáról itélve, még alig megy el a legényszámba, kamaszéveit éli, de azért már kihuzza magát, mint olyan, a ki a jövő évben már sor alá kerül, s idestova beleharap a «bundás»-életbe, míg az «öreg bakaság» végre legénynyé avatandja. E tekintetben még félállról nézhet rá közhuszár *Tanyi*, ki Uj-Aradon állomászik s kinek a világhistoria azt a nevezetes szerepet szánta, hogy látta a malomból, a mint Eszter végighaladt az Ó- és Uj-falu közti uton. Nagy szegyet üt a fejébe, hogy vajjon sapkával fejen szalutálja-e meg a tekintetes törvényszéket, vagy pedig csak amugy «maródi» módra haptákba álljon. Mert biz' annál nem is kell nagyobb ma-

Tanyi Gábor.

jövő század regényét írja, bátran belevehetné a minél nagyobb, számosabb közös asztalok jelen-ségét is.

De a vendéglők szerepe, jelentősége már ma is határtalanul nagyobb, mint valaha bármikor. Már csak ugy is, mint legátalanosabb, legszembetűnőbb fokmérő az ország műveltségi állapotának, nagyobb figyelmet érdemel-nének a közszellem és ennek szöcsövei, a saját részéről, mint a minőben részesülnek.

Mészáros Julia.

ródiság, mint hogy a császár embere itt holmi czibilek előtt legyen kénytelen tanúságot tenni. Azonban meg kell lenni; felmondja tehát röviden, katonásan a mondókáját, miközben Scharf József nagy kék szemei, melyeket szünetlen, nyugtalanul hordoz ide stova, tüzes villámokat szórnak rá.

De ime az óra kettőt üt, vége a gőzfürdő-nek; Eötvös megteszi szokásos felszólalásait, melyekben «rendkívüli leleplezéseket» ígér. Csevegve, megjegyzéseket téve oszlik szét mindenki, bírák, tanúk, vádlottak, hirlaptudósítók; mindenki bele van már szokva szerepébe, s nem is képzeli, hogy ez még másképp is lehetne.

A legelegánsabb szálloda az «Európa», az egyetlen bár, mely nem rugtatta fel kegyetlen módon árjegyzékét, befogadja a maga rendes törzsvendégeit: a bírák, a törvényszéki hivatalnokok, gyors- és hirlapírók nagy részét, míg Verhovay és Onodyék, s a Kállay, Vay, Elek család számos tagjai Brennernél helyezkednek el. És ráhuzza Benczy, sikolt a hegedű, csurgóra a nánási kalapot! — mindaddig, míg a posta meg nem érkezik; akkor aztán szalad mindenki megtudni, hogy mi újság is van Budapesten — a tárgyalásról?

V—r.

MAGYAR VENDÉGLŐK.

Sok nagyszerű, csodás találmánnyal dicsekszik mai korunk, de a társadalom átalakításában megközelítőleg sem jutott akkorá szerep egynek se, mint a vasutnak. A lópor, a nyomda három-négy század alatt nem idézett elő olyan változásokat, mint a gőzmozdony három-négy évtized alatt.

Világgolgárosít és egyenlősít egyszerre. Mint a méhészgazda a kiróppent rajt, egy nemzetiség és egy társadalmi osztály méhkasába rázza előbb-utóbb az egész emberiséget.

A közösségnek — kommunizmusnak — ő a lehatalmasabb apostola.

Kohlmayer, boltos.

Hát a nemzetközi érintkezésben pedig a vendéglők és kiváltkép a vasuti vendéglők, szállodák tekinthetők az egyes országok elfogadó-, város-termei gyanánt.

Az áttutazó, futó vendég nem megy színházaikba, országgyűlésünkbe, muzeumunkba, könyv- és képtárunkba. Kiszáll itt-amott az ebédlő, vacsoráló állomásokon, és a mit ott lát, hall, a kedvező vagy kedvezőtlen benyomás

után, melyet ott nyer, itél az illető nép műveltségi fokozata és még erkölcsi állapota felől is.

És az ez iránti ítélőhatatlanságra, tessék elhinni, a vendéglők egy ország egész hosszán, nem is éppen megbízhatatlan alaptárgyaló szolgálhatnak.

Hogy milyen jó katonák, vitéz, lovagias nép, kitűnő szónokok, körmondfont politikusok vagyunk: e felől senki sem fog keresni a vendéglőkben bizonyító adalékokat. Ebbeli hírlírt meg jó darabig, reméljük, — nem kell féltenünk. A merre e név: magyar, ismeretes, ebbeli tulajdonaink is azoké ismeretesek.

De nem is erről van most szó. Vitézek, hatalmas szónokok voltunk mi a középkorban is, egyáltalán a mióta léteztünk. Most azonban az ambíció legfőbb és első tárgya minden európai és amerikai népnél a kultura-nemzeti minősítés.

És a tapasztalat, a benyomás, melyet egy idegen e kérdésre a mi vasuti, sőt még fővárosi vendéglőinkben is nyer, nem elégítheti ki teljesen e tekintetben táplált ambícióinkat.

Legelsőben is nem látja, a mire beléptekor mindenesetre legkiváncsiabb, a — *magyarságot*. Hogy a pinceszér németül szólítja, ezen még nem ütközhetik meg, sőt ebben rá kellemesen ható előzékenységet lát. Kivált a vasutak, vendéglők nemzetközi jellegűek mindenütt, számitaniok kell az ország nyelvét nem értő jövevényekre, főleg nekünk, a kik e tekintetben nem tehetjük magunkat francia, angol, még német mellé sem, a kiknek nyelve messzebb ér.

De az idegen hallja, hogy a pinceszér a konyhában, vagy a csaposoknak is németül kiáltja a megrendelt ételt vagy italt; ép úgy Szegeden, mint akár Bécsben vagy Berlinben. És még ez is hagyján vasutak mentén. De bemegy valamely félreeső budapesti vendéglőbe, kávéházba, melynek rendes közönsége, sőt főszolgáltató személyzete is egészen magyar; a pinceszér azonban hangosan kiáltja a kimerő személyzetnek: Rostbraten mit Zwiebel, — Glas Bier, halbe Liter Wein, stb. — És ha bővebben nem puhatolozik, végig vasutat az országban, és abban a meggyőződésben távozik innen, hogy a magyar csak egy «tartományi» elnevezés, mint a stájer, tiroli, vorarlbergi, stb., de a magyarság nyelve a német, mint a többié. Vagy hogy a magyaroknak ugyan saját nyelve, de még nem haladt annyira, hogy a konyhaszat és általában a modern vendéglői szolgáltatás műnyelvét megmagyarosította volna.

De nemcsak a nyelv, hanem a berendezés, az egész szolgáltatás modora, rendszere, jó és rossz divata, szokásai, mind ugyanazok, a bécsi mintának majom utánzata, szolgai másolata.

Ugyanazon nyárpolgári stutznik a félmeszelyek számára; ha sörös poharad üres, öt perc alatt hat pinceszér jön kérdezni, nem kívánság-e még egyet; ugyanazon ostoba elnevezések az étlapon, melyek a bécsieknek; és lehet még ottostóbb fordításai annak — ha van: — a magyar étlapon.

A «Spitzbuben» itt «hunczutka», a «bömische dalken» — «cseh phalánz». És évtizedeken át nem találkozik ember, a ki e borzasztó barbárságon megbotránkozozik, nem találkozik közönség, mely tiltakozzik az ellen, hogy az étlap-szerkesztő pinceszérre a magyar nyelvet és a mi több a magyar népből oly kiválóan uralkodó vonást, az emberség és tisztességtudást ily horribilis módon kompromittálja!

Senki, a kinek eszébe jutna, hogy ugyan hogy esnek a magyar vagy például akár francia, angol embernek, ha ezek hazájában az étlapon ezt olvasná: magyar — vagy francia, angol — pimasz?

A híres és valóban jó magyar ételekre a bécsi vendéglők szakácsainak saját okos kifundálásuk nyomán következő receptjeik van: végy egy marok minél mérgesebb paprikát, egy ökölnyi vöröshajmát, egy itze zsirt, hozzá fél font akárcsinemű hulladékot, a mire rá lehet fogni, hogy «hus», azután utóljára még egy teli marok paprika (két marokkal még jobb), még egy messzely zsír és kész a «gollasz» vagy «pergeld» — egy személyre való tudniillik.

Anyagfai idegen, a ki ezt Bécsben enni — látja, látni meri, — hogy maga is megízlelje ahhoz persze nincs bátorsága — kíváncsivá lesz megismerni azt a nemzetet, melynek ez rendes eledel, egy okoskodván, hogy ez, a mit itt ez a lágyhasú jó bécsi burger eszik, ez még csak nagyon szelíd kiadása lehet annak az eredeti-

nek, a mivel a «zsíros száju» magyar ember el odabaza. Ha sokat utazott angol, hát ember-eveket már úgy is látott; ez végre nem is oly megfoghatatlan, mert kénytelen, és az állati vad-ságból kimagarázható dolog. De egy Európa legszebb részén lakó keresztény nép, mely tisztá zsirt és paprikát eszik? — ezt még kell nézni.

És rittig úgy van. Okoskodásában nem csatlódik. Mert a részint egyenest Bécsből származott, részint a bécsi vendéglők eszményét — wie er sich räuspelt, wie er spukt — majommód utánzó pesti vendéglős is úgy kombinál, hogy ha Bécsben egy marok, hát Pesten legalább is két marok, három is dukál a paprikából; schätzolja a magyar gyomor erejét 75 százalékkal erősebbnek, — azoké a zsíról is dupla, trippla porozó, így születnek meg a fővárosi magyar vendéglőkben a híres magyar étel-speczialitások, a gulyás, pörkölt, tokán, stb., — és mivel accessorium sequitur principale — a vidék német vendéglőse a pesti utánzóza — a magyar türelem pedig köztudomásúlag a legkifogyhatlanabb a világon, hát aztán maholnap nem győzi befogadni Marienbad, Rohits, Koritnyicza, Karlsbad, stb., a sok gyomorbarjos magyar embert, a ki tönkre teszi magát a vendéglői «magyar» eledellekkel, holott azok olyannyira teljes ellentétei az igazi magyar ember készítette hasonvén eledelének, hogy valóságos ellenmérge, gyógyszerül lehet őket bevenni; például a ki a budapesti gulyás és halászelektől idült gyomorba esett, kigyógyulhat a dunai vagy tiszai halászkok által készített halászelektől.

De menjünk tovább; a kávéházak szintén nyilvános helyek. Luxus tekintetében kiálljuk a versenyt a külföldiekkel. De kávészáink, pékjeink többnyire szintén németek. Honnan van mégis az, hogy míg köztudomásúlag Ausztriában, Stájer, Csehországban a kávéházi czikkék, már tudniillik a kávé és a hozzávaló sütemény kitűnősege világhírű, ugyanezen czikk Budapest és mondhatni, országszerte mindenütt, — kevés kivétellel — rossz, holott itt terem a sokkal jobb minőségű buza, és a tej is lehetne legalább olyan jó, ha nem volna hamisítva?

Vajjon azok a czikkirő kollegák, a kik tavasszal és nyáron rendszeren megeresztett lelkes czikkékben apostrofálják a jó magyar közönség hazafiságát, hogy ne költse pénzt külföldi fürdőknél, vajjon nem érnek-e el e kíváncsok czélt hamarabb és biztosabban, ha egyszerű másszor vizsgálat tárgyává tennék, vajjon a hazai vendéglősök, kávéosok és pékek hazafisága is oly egészen kifogástalan-e?

—jd—

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Nemzeti könyvtár. Az Abafi Aigner Lajos szerkesztésében és kiadásában megjelenő irodalmi tárházban, a «Nemzeti könyvtár»-ból, mely régebb és újabb írónak részint kiadatlan, részint összegyűjtött műveit hozza forgalomba, a 116—125 füzeteket kaptuk. Ezekben véget ér a régi jó Gaál József műveiből az alföldi rajzok sorozata és kezdődnek a történeti beszélyek, összesen hét füzetben. Három füzet pedig megkezdte Balogh Zoltán színműveit, melyek eddig kiadatlanok voltak, és pedig «Apor vajda», «Karaffa», «Báthory Erzsébet» tragédiáit. Ára egy-egy füzetnek 30 krajczár.

«Magyarország függetlenségi harca». Gélich Richárd tábornok nagy részletességgel, és a hadi eseményekkel tisztelesen foglalkozó művéből az 5-ik füzet hagyta el a sajtót. Ára 40 kr., s Aigner-nél rendelhető meg.

Népszerű gazdasági könyvek kiadása. Az orsz. magyar gazdasági egyesület ismeretterjesztő szakszervelete elhatározta egy könyvkiadó vállalat megindítását, mely népies nyelven szakszerű, eredeti és fordított gazdasági munkákat adjon a magyar gazdák közönség kezébe. A szakszervelet a vállalat programját oly alapon állította egybe, hogy az egyesület anyagilag mitse áldozzon rá, hanem tisztán az előfizetések alapján indíttassék meg a vállalat. E végből a szakszervelet előfizetési felhívást fog intézni a közönséghez. Ha elég pártolás mutatkozik, a könyvkiadás újvevő megindul.

Folyóiratok. «A történelmi társ», az akadémia történelmi bizottságának és a történelmi társulatnak évnegyedves folyóirata, július-augusztus-füzetében az eddig fölhasználatlan okiratok nagy szá-

mát hozza nyilvánosságra. Ilyenek: «Levelek és akták I. Rákóczy György és a porta történetéhez», közli Szilágyi Sándor. «Ökmánytár a Fuggerek történetéhez», Wenzel Gusztávól. «Függek a Fuggerek ökmánytárhoz», b. Mednyánszky Dénestől. «Levelek Erdély történetéhez», Szádeczky Lajostól. «Kolozsvár városa levéltára», Szabó Gyulától. «Naplókönyv 1632-ből», Abafi Lajostól. «A felsővármegyei rendek kassai gyűlésének aktái 1683-ból», közli Majláth Béla. Ezenkívül művelődéstörténeti adatok, vegyes közlemények stb. — A «Magyar philosophiai Szemle» júniusi füzet, mely a nyári szünetben az utolsó füzet, s a legközelebbi csak októberben jelenik meg, a kisebb közleményeken kívül három nagyobb czikket ad: «Kritizismus és pozitívizmus», Böhm Károlytól. «A jellem eszméje», dr. Nemes Imréltől; és «Byron «Kain»-ja és Hartmann bölcseleti rendszere», dr. Buday Józseftől.

A müncheni nemzetközi műkiállítás és a hó első napján nyitották meg. A bajor királyt Lipót herceg képviselte. A kiállítás még nincs rendben minden részében.

A magyar festők termét a megnyitás napjára már egészen rendezte Telepy Károly. Nem sok festmény van, csak 47, de legalább válogatottak. Zichy Mihályt «A bor hatása» című színes karton és a «Hulló csillagok» nagy festmény méltán képviselik. Legnagyobb kép Benczur Gyula ismert «Az első magyar biztosító társaság alapítása», azután Liezen Mayer «Szent Erzsébet»-je. Mesterileg festett kép Benczur «Bőnbánó nője». Tűzfestészetünk erőteljesen mutatja Liget «Fiuméja», Messzely «Balatoni tájképe» és «Balatoni alkonya», Telepy tájképe; továbbá Spányi, Brodsky, tájképei, stb. Kiállítások továbbá sikerült festményeket: Vastag, Baditz Ottó, Ebner Lajos, Révész, Kinnach László, Vágo Pál, Peske, ez utóbbinak új képe nagy figyelmet érdemel, kompozíciójában egészséges humor van. Kemény János is. Ki van állítva még Gyárfás «Tetemre hívása», Aggházy Tereferéje, Innocent «Beatrice Cenci»-je.

A népszínház személyzete, a bécsi szereplés után, e hó 2-án kezdte meg előadásait a népszínházban, a «Sárga csikó»-val, nagy közönség előtt. Az alakításokból a nagy pléh-függöny, a földszintre vezető lépcsők és a többi kiharás tűnnek azonnal szembe, de különben a nézőtér arczata nem változott. Blaha Lujza asszony (Erzsike) volt az előadás hőse, ki tüzről pattant elvenséggel, kifogyhatatlan jellemző vonásokkal játszotta szerepét. A kitűnő művész még a «Vörös sápká»-ban lépett föl, s ezzel megkezdődött szabadságideje, melyet a borsziki fürdőben fog töltetni.

A budai szinkörben Krecsányi színtársulata érdekltséget tudott támasztani, úgy hogy — a mi ezen a helyen ritkaság — az előadásokat szép számmal látogatták. A társulatban van is ambíció és szorgalom, s minden előadásra el lehet mondani, hogy jól összetanult, egybevágón magy. Még eredeti új darab tekintetében is kedvezőbb Krecsányi sorsa, mint sok elődjének volt. Így a m. hó 29-én irodalmi értékű hatásos új népszínművet mutatott be és pedig oly jó nevű írótl, mint Györy Vilmos.

A darab címe «Jelen kompánia», s egy dologke-rül falusi kompániát mutat be, a kik «angyalok»-nak nevezik el magukat s Pintes Gyurka agglegény vezetésére állt arra törekednek, hogy minél jobban éljék világukat. A mulatságokhoz azonban egyen jómódú gazdára van szükségük, s ezt ki is szemelik Bátor Antalban, és hogy magok részére hódítsák, furfanggal, csellel akadályozzák házasságát. Bátor Antal körül kötődik a drámai esemény; a többi mellékes eseményekből, számos epizódból áll, úgy hogy a darab maga nem valami nagy vagy tömör, de mellette elég mulatságos, még akkor is, ha az események fejlődésére hátrálhatók hat. A mű irány-darab: a dologtalanság, a kohlárság ellen van írva, s az ellentéteket jól kitünteteli, az «angyalok»-ra mulatságos, a kidolgozásban látszik, hogy költői érzék vezette. Az utolsó felvonás gyöngye, de akkor a közönség már eléggé meg volt nyerve. Így a népszínmű tisztességes hatást aratott a szinkörben, s a közreműködőknek is elég alkalmat adott, hogy tapost érdemeljenek, s a közönség ki is juttatta ezt Orley Flórának, Kissnek, Német Józsefnek (az «angyalok» vezére), Kissnek, Rónaszékinek, Nyilassinak, Ditróinak.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A csángó-magyar egyesület igazgatóságának legutolsó ülésén felszámolták, hogy mennyibe került eddig a bukovinai magyarok hazaszállításának vasuti díja: összesen 33,384 ft 37 kr. A belügyminiszter köszönettel vette az egyet nyilatkozatát, melyben közreműködését felajánlotta; örömmel fogadta a

csángók ideiglenes s végleges elhelyezése czéljából az egyesek és községek által tett ajánlatokat s kéri azoknak hozzá mielőbbi felterjesztését, hogy közölhesse a kormánybiztossal s ez működését megkezdhesse. Az aratási munkálatokra érkezett ajánlatok már Nagy György kormánybiztossal közöltettek, de azért ezek is újabb, valamint az eddig visszatartott cseléd gyanánt való elhelyezésre tett ajánlatok is fel fognak a belügyminiszterhez terjesztetni. Ezzel kapcsolatban a fővárosi tanács átírtat olvasottat fel, melyben tudatja, hogy több gyáros a fővárosban hajlandó napszámosokul csángókat alkalmazni.

Az egyet igazgatósága megkereste a polgármestert, mint a fővárosi törvényhatóság első tisztviselőjét, hogy keleti testvéreink letelepítésé ügyében legyen segítségére. Elmondja az átirat, hogy a be-szállított csángók az elzúllt veszedelmének vannak kitéve s földkéri a polgármestert, szőlítés fől a nagyobb birtokosokat és gyárakat arra, hogy csángókat munkásokul fogadjanak föl. A fővárosi tanács ez iratot azzal az utasítással adta ki az előjárásoknak, hogy saját hatáskörükben hassanak oda, hogy a területükön levő gyárak tulajdonosai minél több csángót alkalmazzanak. Az eredmény, elég sajnosan, csak szóróányosan mutatkozik.

A közéleti tanácsok közgyűlését Kolozsvárt tartja. E hó 5-én nyit meg. A gyűlésre érkeztek igen szívesen fogadták, s a város részéről Minorich polgármester, Deák főkapitány jelentek meg a tagok fogadására. Julius 4-én ismerkedési estély volt; másnap a közgyűlés első napja és a köz-intézetek megtagatása. E hó 6-án folytatott a közgyűlést; délnél közébed; délután a szakosztályok ülésezték. Vasárnapra a marosújvári sóbányák megtagatása volt tervezve. Az utolsó ülés e hó 7-ikén lesz.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A budapesti egyetem rektora. A rektor-választásnál dr. Szabó József és dr. Telly Iván egyenlő szavazatot nyertek. A közoktatásügyi miniszter ennek következtében Szabó Józsefet, az ásványtan és földtan tudós tanárát nevezte ki.

Uj egyetemi tanárok. A vallás és közoktatásügyi miniszter dr. Szinnyei Józsefet, a jeles finnistát és magyar nemzeti muzeumi tisztviselőt, a finn nyelvből és irodalomból a budapesti tud. egyetemen magántanárá lett kiegészítés folytán, ezen minőségében megerősítette. Abel Jenő főgimnáziumi rendes tanár, a budapesti egyetemen felállított harmadik klasszika-filológiai tanácsokra nevezetett ki nyilvános rendkívüli tanárnak.

Egy iskola jubileuma. A budapesti kir. katli. főgimnázium mult hó 29-én, az iskolai évet bezáró ünneppel együtt jubiláris ünnepélyt is ült díszteremben. Az intézet a Lipótvárosban van, s most 25 éve alapították.

A közoktatásügyi minisztert Kárfy Titus miniszteri tanácsos képviselte; a fővárost Ráth Károly főpolgármester és Kammermayer Károly polgármester; ott volt dr. Szabó József egyetemi tanár, Bartal Antal, az orsz. tanárképző-intézet igazgatója, Kóspóti Sándor igazgató s a tanügyi számos barátja. Az ünnepély a tanintézet kápolnájában hálaladó isteni tisztelettel kezdődött, mely után a tanuló ifjúság a díszterembe vonult s itt dr. Corsan Aven-dano Gábor, az intézet kitűnő igazgatója, szép megnyitó beszédet tartott, melyben elmondta, hogy e tanintézetet 1858-ban Albrecht főherceg, Magyarország akkori kormányzójának ajánlatára ő felsége alapította. Kirez A. tanár fejtegette az iskola hivatását, dr. Kassai Gusztáv latin nyelven a klasszikus műveltség előnyeit fejtegette s a gimnáziumban a humaniorákra fordított gondot helyeselte. Komócsy József alkalmi ödáját Ssendeffy Aladár VI. oszt. tanuló szavalta el. Végül az ifjúság énekelt a Szózatul énekelte. A jubileum után az intézetnek tanári kara, volt tanárai és tanítványai, több budapesti és vidéki tanintézet tanárainak képviselői, — száma nézve 80—85-en — a Holzvarth (Froher)-féle fogadó nagy termében társas-ebédre gyűltek össze.

MI UJSÁG?

József főherceg pohárköszöntője. A dísz-ebéden, melyet József főherceg Nagy-Váradon létekor Lipovniczky püspök adott, a főherceg pohárköszöntőt mondott, mely az apai gyöngédség szép nyilatkozata volt. Az agg főpap ugyanis felköszönt a főhercegi családot, különösen a kis László főherceget, ki névnapiját éppen szent László városában ülte meg. Felkesült szavakban emlékezett meg néhai József nádorról is, kinek nagy érdemei közt em-

lité, hogy oly fiat hagyott nekünk örökségül, a ki mintaképül szolgálhat minden magyar embernek: hazaszeretében, katonai erényekben; a ki példakép mint családapa, fiait magyar embernek neveli, s kinek, saját vallomása szerint, Magyarországon van világa. Mindenki szíve mélyből éljenett a püspök ékes szavaira, József főherceg pedig így szólott:

«Igaz marad az, hogy az igaz magyar szó, mely igaz magyar kebelből ered, az igaz magyar szívben visszhangra talál; így találkoztott agyammal az igaz magyar szava nálam hazafiai baráti kebelbe s visszhangot keltett abban. Valahányszor Nagy-Váradon megfordultam, mindig örömmel látom, mert nagyméltóságodnál kitűnő hazafisággal és igaz magyar vendégszeretettel találkoztam. Engedje meg nagyméltóságod, hogy könyözök szemekkel mondjak ezért köszönetet, különösen most, midőn szavai szívemben az atyai és a gyermeki szeretet hurjait pengettek meg; ily szavakat az ember el nem felejt soha, ezek áthangzanak meg a túlvilágba is. Aldja meg e szavakért nagyméltóságodtól isten mindzsal, a mivel az isten megáldhat. Családom nevében is forró köszönetet mondok nagyméltóságodnak, különösen László fiam nevében. A gyermekek még e szavakat nem értik, de irataimban egykor olvasni fogják, hogy ezt Nagy-Váradon mondta egy püspök, a kit én nagyon szeretek, tisztetek s a kinek igaz barátja vagyok. Istent eltesse nagyméltóságodot sokáig».

Szinte fölösleges említeni, hogy e szavak mily lelkesítő hatást idéztek elő. Megemlítjük itt még, hogy a főherceg a honvédségi szemle befejezése után egész családjával látogatást tesz Esztergomban a bismokprímásnál.

A trónörökös családi öröme bekövetkezését Budapesten a Gellértbegről agyüdörgésekkel adják tudtul, s a plebánia templomban meghuzzák a harangokat. A fővárosi tanács elhatározta, hogy üdvözlét küldöttéssel által tolmácsolja, vagy ha küldöttség nem fogadtatnak, üdvözlő iratot intéz Rudolph főherceghez. A tisztességes házi szegények közt kétezer firtot oszt ki, a József-árvaházban s az Erzsébet-árvaházban két-két alapítványt tesz, a Stefánia kórházban szintén kettőt, s ezenkívül a városi árva-intézetekben és a szegények házában vendégséget rendez.

Miniszterek utazása. Gr. Széchenyi Pál kereskedelmi miniszter a mult héten Erdélyben járt, s Maros-Vásárhelyről elment megtekinteni a görögnyi fejedelmi vádaskastélyt is. B. Kemény Gábor közlekedési miniszter pedig Diós-Győrön járt az állami vasgyár megtekintése végett, hol most a vasuti aczélsíneket oly nagyban készítik.

Jeles vendége volt Budapestnek a héten, egy hírneves belga tanár s nemzetgazdasági író: Laveleye Emil. Szép tanulmányát, melyet Deák Ferenczről írt, Szász Károly fordította le. «Kormányformák az ujkori társadalmakban» című jeles munkáját pedig Tóth Lőrincz, az az akadémia könyvkiadó vállalatát adta ki. Laveleye csak rövid időt töltött itt, Neményi Ambrus kalandozása mellett. Keletről jött, meglátogatta Szerbiát, Bulgáriát, Boszniát és Hercegovinát. Budapesten több intézetet és néhány előkelő államférfit látogatott meg, egyebek közt Trefort minisztert. Meglepetéssel szolt azon rendkívüli haladásról, melyet Budapest az utolsó évtized alatt tett, úgy a város szépítése, mint kulturális intézményeinek fejlődése tekintetében. Laveleye már a korábbi években is megfordult a magyar fővárosban.

A párisi ut. Az írók és művészek társasága által rendezett párisi kirándulásra az indulás e hó 27-ikére volt kitűzve. Némely párisi lap azt írta, hogy a kirándulás politikai színezetű, a magyarok a július 14-iki nemzeti ünnepre mennek. Itthon pedig a miatt történt felszólalás, mintha a kirándulók a hazai irodalmat és művészetet képviselnék mintegy. A kirándulók tehát, mielőtt utra keltek volna, ki-jelenték, hogy a kirándulás czéja az írók és művészek társasága tagjainak és azoknak, a kik hozzájuk csatlakoznak, alkalmat nyújtani, hogy a külföldön tanulmányi utat tegyenek, és tiszteletüket a század két nagy férfijának: Kosztutnáit és Hugó Viktornál kifejezhessék. A mi Párisi illeti, a kirándulásról ott semmiféle testület hivatalosan nem értesítették.

A kirándulás vezetői: Pulasky Ferencz és Ur-vary Lajos. A kirándulók száma 150 körül van. A nemzeti színházat leginkább az opera tagjai képviselik. A rendezői tiszt elvállalására felkértek: Erdődy Béla, Hentaller Lajos, Maleczky Vilmos, Váradny Antal és Maszák Hugó.

Jubileum. Gróf Kun Kocsárd 80 éves jubileumát szépen ünnepelte meg június 25-én a százszá-

rosi ref. tanoda, melyet az áldozatkész gróf alapított. Az iskola előjárósága az intézet épületére díszes márványtáblát állíttatott s egy szép művi díszokmányt nyújtott át Kun Kocsárdnak. Ezt a díszokmányt nemcsak az előjáróság és a tanítói személyzet összes tagjai írták alá, hanem a gimnázium minden osztályának két-két tanulója.

Turgenyev Iván, a kitűnő orosz regényíró, mint Párisból írják, annyira felélt nagy bájából, hogy bongivali nyári lakásából a Douai-utcai lakására visszatért. A regényíró igen rossz színben van, arca beesett, megsoványodott, de léptei nem árulják el a nagy betegséget, melyet szenvedett. Komor kedélye kissé megélénkült, úgy hogy már belefogott a «Filkák szerelme» című nagy elbeszélésebe, melyet Oroszországban akar bevégezni, mert július közepén pár hónapra Pétervárra utazik.

A küzdő lengyel sas. Woronieczki lengyel herceg s a magyar szabadságharc egyik vértanúja porait egy bizottság esinos emlék-ozlappal jelölte meg a keresepi temetőben. Az emlék csúcsára a lengyel saszanták, de kellő költség hiányában várni kellett. Aradi Zsigmond szobrász Olaszországban az emlékműhöz most szép sasz mintázott, a mint viaskodásra kész helyzetben, merészen várja a küzdelmet. Kíváncsok, hogy az emlékek igazi díszül szolgáló művet minél előbb érezze önthessék.

Bertha-lakoma Párisban. A párisi magyar egyesület néhány tagja s Bertha Sándor párisi tisztelői m. hó 25-én lakomát rendeztek a zeneköltő tiszteletére, melyen a párisi magyar egyesület tisztviselői kara s több tagja, b. Schindler József s Lemoine francia költő vettek részt. Az első felköszöntőt Csirák alelnök mondta Berthára, felemlítvén a párisi magyarság körül 19 éven át kifejtett munkálkodását s szerzett érdemeit. Lemoine költő a francia-magyar barátságra emelte a poharat, megemlékezvén a rosszakaratú vádakraól is, melyeknek Bertha «Corvin Mátyás» előadása alkalmával ki volt téve.

Bessenyei kardja. Rómer Flóris, ki a Berettyó-Ujfalun rendezett Bessenyei-ünnepélyen az akadémiát képviselte, beküldötte az akadémiának Bessenyei György kardját, melyet Boronkay György, a költő unokája, a nemzeti muzeumnak ajánlott fel. Dr. Pauler Tivadar miniszter, mint az akadémia másod-elnöke, már átküldte a kardot a muzeumnak.

Az aacheni tűzvész. Az építészeti műemlékek egyik nevezetességét, az aacheni városházát, nagy rongálás érte mult hó 29-én. Nagy tűz pusztított, s nem lehetett megvédeni a városházát sem, mely a góth építészet remeke a 13-ik századból. A hatalmas góth-stíli épület jobb és balszárnnya magas tornyok emelkedtek, melyek most a tűz áldozataul estek. Az egyik tornyot Granusnak, a másikat harangtornynak neveztek. Az ugynevezett «császártornyt», valamint a nagybecsi gyűjteményeket megmentették. A költő vársokból, még Kölnből is megjelentek a tűzoltók s csak ezek segítségével sikerült a tűz terjedését meggátolni. A városház helyén egykor Nagy Károly palotája állt.

Elküldött ásványgyűjtemény. Dr. Szabó József egyetemi tanár tavalyi amerikai tanulmányutja alkalmával nagymennyiségű érdekes és ritka ásványt vásárolt megbízásból a nemzeti muzeum számára. A gyűjtemény legnagyobb részét egy newyorki szállító cégnek hagyta, hogy azt a legközelebbi hajózárral küldje el Európába. Nem sokára meg is kapta az értesítést, hogy az ásványgyűjtemény a «Herder» nevű hajón utnak indított, azonban a szállítmány hónapok elteltével sem érkezett meg. A «Herder» elsüllyedt a tengeren.

A «Vindobona» léghajóval Silberer eddig öt-ször szállt föl szerencsésen mindannyiszor, utitársakkal. Három ízben a budai hegység közé vitte a szél. E hó 5-iki fölszállásakor egy fiatal szép hölgy kísérője is volt, a kit zajosan megjelénkeztek, mikor a kosárba lépett. Silberer neje volt ez, ki már többször részt vett a merész kirándulásokban. Még Goldberger gyáros foglalt helyet Silberer mellett a kosárban. A léggömb északkeleti irányban, Czinkota felé haladt. Silberer még rendez néhány fölszállást, s aztán Prágába megy.

Állatkerti sorsjegyek. Az állatkert számára ez évben sok vásárlás történt, úgy hogy annak pénzerejét teljesen igénybe vette. Ez arra indította a társulatot, hogy a téli kiadások fedezésére sorsjegyeket rendezzen. A kormány belátva az állatkert kulturá-

Legujabb divatú férfi és flu-öltönyöket finom, valódi
901 gyapjuszövetből, nagyon jutányos árakon.
Kimerítő árjegyzék, minták és mérték-útba-
igazítással kívánatra ingyen és bérmentve.

Postai megrendelések a leggyorsabban eszközöltetnek.
